

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Metropoolia

Nr 45

Veebruar

2009

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Foto: Roland Põllu

Nüüdsest alates oled sa Kristuse püha Kiriku piiskop. Aga olla piiskop tähendab eelkõige kuulutada, et maailm ei saa olla ilma Jumala valguseta, ilma taevariigi tõeluseta ilma, et inimeste pilk oleks pööratud jumalariigile. Olla piiskop tähendab elada osaduses inglite ja pühakutega, sest ainult nii saame anda mõtte nii omaenese kui ka meie hoolde usaldatud kirikurahva elule.

Ülipühitsetud metropoliit Stefanuse jutlusest arhimandriit Aleksandri (Hopjorski) Pärnu ja Saare piiskopiks pühitsemisel 12. jaanuaril 2009. a Pärnu Issandamuutmise kirikus.

Pildil Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Püha Sinod: ülipühitsetud metropoliit Stefanus koos pühitsetud piiskoppide Eelija ja Aleksandriga

15. jaanuaril 2009 piiskopmärter Platoni mälestuspäeva sinodaalsel liturgial Tallinna Issanda Muutmise peakirikus.

Kõne piiskopmärter Platoni mälestuspäeval. Metropoliit Stefanus. **Lk 2** / Jutlused. Tartu piiskop Eelija ja preester Sakarias Leppik. **Lk 3** / EAÕK piiskoppide pühitsemine. Arhidiakon Justinus. **Lk 4-5** / Välisuudised. Preester Sakarias Leppik. **Lk 6** / Isa Orenti kümme aastat preestrina. Piiskop Eelija ja preester Andrei Sõtšov. **Lk 6** / Diakoonialaager Okko Balagurini osalusel. Leena Tõlpt ja Helen Kooviste. **Lk 7** / Intervjuu preester Andrei Sõtšoviga. **Lk 8** / Suur paast. Püha Gregorius Nüssast jt. **Lk 9-11** / Suitsutamisest. Peapiiskop Hristódulos. **Lk 10-11** / **NOORTELEHES** Syndesmose XVIII Üldassamblee. Gudrun Heamägi ja Margus Kivi. **Lk 16**.

Vastuvõtukõne 15. jaanuaril 2009

Kõrgestipühitsetud Oikumeenilise Patriarhaadi esindaja Derka metropoliit Konstantinos, Austatud regionaalminister hr Siim Valmar Kiisler, Kõrgestipühitsetud metropoliidid Johannes ja Ignatios, Pühitsetud piiskopid Grigorios ja Athenagoras, Austatud peapiiskop Andres Pöder, Austatud ekstsellentsid, Austatud Euroopa Kirikute Konverentsi president hr Jean-Arnold de Clermont, Austatud Eesti Kirikute Nõukogu president piiskop Einar Soone ja teiste liikmeskirikute esindajad, Mu armsad isad, õed ja vennad.

Oleme vennalikult kogunenud tänasele pidulikule lõunasöögile, et üheskoos panna punkt meie kiriku jaoks väga erilisele, julgeksin isegi öelda – ajaloolisele nädalale.

Samasse nädalasse jäi ka meie püha piiskopmarter Platoni ja tema pühade kaaskannatajate usukannatuse

ühheidsakümnes aastapäev. Arvan, et see ei ole juhus, ja olen kindel, et püha Platon jääb meie uusi piiskoppe alati saatma nende eluteel.

Viimati räägiti meie kiriku ajaloolikes piiskoppide kogu – Püha Sinodi – olemasolust 1944. aasta kirikukalendris. Toona moodustasid selle minu eelkäija, õnnis metropoliit Aleksander koos peapiiskop Nikolai ja piiskop Peetriga. Mõni aeg hiljem algasid meie kiriku jaoks rängad vaikuseaastad, mis kestsid 9. märtsist 1945, mil meie kirik vägivaldselt laiali saadeti, kuni Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku autonoomia taastamiseni 1996. aastal. Oleme pidanud kuuskümmend neli aastat ootama, et taastada viimane lüli meie kiriku asutuste taassünni ahelas. Kahe uue piiskopi pühitsemisega viimasel nädalal on see eesmärk teostunud: oleme taastanud EAÕK piiskoppide kogu, mille nüüdsest koos metropoliidiga moodustavad piiskopid Eelija ja Aleksander.

Tegemist oli suure ülesandega, mille teostamiseks pidime ületama hulga probleeme, nii vaimseid kui ka materiaalseid. Esmalt muidugi vaimseid, sest kiriku ülesehitamine nõuab kõikidelt suuri jõupingutusi. Võib öelda, et oleme alles õppimise faasis. On ju tegu ettevõtmisega, mis puudutab iga kiriku liiget, mitte ainult juhtorganeid. Vaadates meie arengut läbi kiriku täiskogude alates aastast 1999 võime tõdeda, et kirikurahvas kogudustes võtab üha rohkem ülesandeid enda kanda ja see on julgustav märk.

Kuid kahtlemata kaasnevad piiskoppide kogu taastamisega ka omad ohud. Seda juhul, kui üks osa kirikus olevatest ilmikutest ei mõista, milline on Püha Sinodi tähtsus ja sõnum. Aga kes on öelnud, et vaimulikus elus ohutsid ei ole?

Väljakutsed on ka materiaalsed. Olen pidanud korduvalt kuulama märkusi teemal, kuidas uued piiskopkonnad ennast ära majandavad, eriti ajal, mil tervet maailma on haaranud majanduskriis. Aga küsiksingi vastu: kas saab see olla kiriku jaoks põhiline otsustuse kriteerium? Minu vastus on: „Ei saa”. Ja ma ei karda seda proovikivi, sest juba pikka aega on meie kirik elanud väga vaeselt. Me oleme sellega harjunud. Ärg kartke! Jumal ei jäta meid maha!

Rohkem kui kunagi varem on mulle hingelähedased ühe mu sõbra, Prantsuse preestri sõnad: „Kristlusel on tulevik vaid kolmel tingimusel. Esiteks: kui kõik kristlased tunnevad vastutust oma kiriku eest. Teiseks: kui kiriku organid seisavad kõrgemal ühiskondlikust survest. Kolmandaks: kui leigete aeg saab läbi. Ainult sel juhul saab maailmast jumalariik surnuist ülestõusnud Kristuse armuga”.

Ning lõpetuseks veel üks asi. Täna ne Euroopa pole juba aastakümneid tunda saanud suuri sõdu ja elab rahu. Ning Euroopa ülesehitamine toimub üha enam rahvaste jõukust ja vabadusi eesmärgiks seades. Pidevalt räägitakse inimese ja tema õiguste austamise vajadusest.

Kahjuks pean tõdema, et selles Euroopas, kus kõik kirikud võivad kogeda rahu ja vabaduse eelseid, suhtutakse täieliku ükskõiksusega asjaolusse, et meie kiriku kannatused jätkuvad, ja ma pean seda ebaõiglaseks. Ka see on üks meie ees seisvatest väljakutsetest. Ning koos oma vendade EAÕK piiskoppidega tahan hoolt kanda selle eest, et jääksime oma suhetes nii kirikute kui ka rahvastega selgepilgulisteks, vennalikeks ja lootusrikasteks.

Meil ei ole vaenlasi. Ja isegi kui keegi tahab meis vaenulikkust õhutada, on meie vastus üks: möödunud rasked aastad on meile ja kogu eesti rahvale õpetanud, et kuna me pole suured ega vägevad, siis ainus, millega meie saame veenda, on tunnistuse andmine. Ja see võib olla nii veretu kui ka vere-tunnistus – see tähendab märtrisurm, eneseohverdus Kristuse auks.

Armsad koosviibijad!

Püüdsin oma jutuga kokku võtta kõige olulisema meie kiriku elus siin õnnistatud Eestimaal. Täna, et teil jätkus kannatlikkust mind ära kuulata ja tõstan klaasi kõigi siinviibijate, eriti aga meie kahe uue piiskopi, Tartu piiskopi Eelija ja Pärnu-Saare piiskopi Aleksandri terviseks!

✠ STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Fotod: Gennadi Baranov ja Margus Kivi

Nikea metropoliit Johannes.

Derka metropoliit Konstantinos.

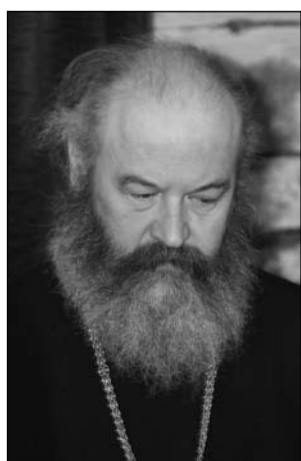
Dimitriase ja Almyrose metropoliit Ignatios.

Mesaorioni piiskop Grigorios.

Sinope piiskop Athenagoras.

Elassonase metropoliit Vassilios.

Sisianoni ja Siatista metropoliit Pavlos.

Oulu metropoliit Panteleimon.

Hr Jean-Arnold de Clermont.

Foto: Andres Ots

PÜHA PLATONI PÄEVA JUTLUS

Preester Sakarias Leppik

Kõik on mu Isa üle andnud mulle ja keegi ei tunne, kes on Poeg, kui vaid Isa, ja kes on Isa, kui vaid Poeg, ja kellele Poeg seda iganes tahab ilmutada.

Ja omavahel olles ütles Jeesus jüngrite poole pöördudes: *Õndsad on silmad, mis näevad seda, mida teie näete, sest ma ütlen teile, palju prohveteid ja kuningaid on tahtnud näha, mida teie näete, ega ole näinud, ja kuulda, mida teie kuulete, ega ole kuulnud.*

Armsad,

täna pulbitseb meis ennetundmatu naer. Sisemine, täiusliku rõõmu pulbitsus. Aru saamata, kust täpselt, voogab meie hingedesse „lõbus valgus“, nagu oleme alati tunnistanud Kristusest õhtuteenistusel. Me ei taipa veel selle naeru ja lõbusa valguse kauglevaavat toimet.

Meil on vähe kogemusi. Ainult püüame aimata. Ja kui vajame kogemuslikku juhatus, vaatame Linna suunas, kust alati on meieni jõudnud küpressiaroom ühes õpetussõnadega õige austamise tarvis. Samas, oleme täna siin koos ja tunnistame: meil on hää meel, et meie silmad on näinud Kristuse tööd. Tänu sellele teadmisele ei kõigu meie usk karvavõrdki.

Teame, et on palju neid, kes on tänast hetke tahtnud näha ning neile ei saanud see osaks. Nad vaevlesid Siberi soodes ja taigas pikaldaselt surses. Nad kannatasid igapäevast ängi paguluses. Nad pidid oma silme ees nägema, kuidas nende kodukirik pika aja jooksul piinariikkalt kadus või muutus mädaneva kartuli laoks. Nende ülesanne oli kanda usukannataja rüüid. Nad ei lakanud ka raskemal hetkil meie kiriku pärast palvetamast. Nende inimeste pärast palvetame nüüd meie ööl ja päeval. Ka täna. On aga inimesi, kes kunagi ei ole soovitud tänase hetke tõekssaamist, kus Eesti autonoomse õigeusu kiriku kanooniline ülesehitus on taastatud. Ka nende inimeste eest palvetame, et neil läheks hästi. Sest meie oleme rõõmsad ja keegi ei saa seda rõõmu olematuks pühkida. Ei ükski pahasoovlik mõte või samm.

140 aastat on nagu üks päev ja 90 aastat on samuti nagu üks päev. 140 aastat tagasi sündis meie eestpaluja piiskop Platon. 90 aastat tagasi ütles ta Eesti õigeusu kiriku eest oma esimesed palved märtrina. Täna, siin Issanda Muutmise

kirikus, püha Platoni säilmete juures ütles Eesti autonoomne õigeusu kirik oma esimesel sinodaalsel liturgial: „Püha Jumal, Püha Vägev, Püha Surematu – heida armu meie peale!“ Nagu püha Platon praegu meie Päästja Aujärje ees seistes. Ütleme seda tänuliku soojusega, heites eemale igasugused argised hädad ja keskendudes vaid hardale tänulikkusele.

Oleme täheldanud Eestimaa pühakute eestpalvete tööd. Nende toel tunnistas tänane päev, et meid, väikese Põhjamaa lapsi, on Jumalale vaja. Enamuse aastast pime ja rõske maa ei saa nautida pidevat päevasoojust ega kirkast lõkendavat päikest. Ilma pühakuteta ning õigeusu püha traditsiooni soojuseta väiksime, murduksime ja lõpeksime. Elame sissepoole ja seega seestpoolt tulvab meie lähedaste hinge ka meie armastuse tuli. See soojendab põhjamaalasi. See annab väikesele Eesti õigeuskirikule jõudu. Sellega oleme ületanud meie jalgesse heidetud püüenised. Teadmine, et meid ei ole kunagi üksi jäetud – ja selle tunnustuseks on täna siin püha Platoni haua juures olevad auväärased piiskopid ema- ja vennaskirikuist – on andnud meile tarmu oma samme mõtestatult ning hoolivalt teha.

Püha Platoni palvetel jõudis kätte aeg, mil sündisid kandidaadid Tartu ning Pärnu ja Saare piiskopiametisse. Tema ise oma piiskopiameti kaudu kandku piiskop Eelijat ja Aleksandrit, andku neile eeskujuna ning näidaku kätte rajajärg, kui seda on vaja. Hoidke kõrgel

püha Platoni tõrvikut, koondage enda ümber Jumalat ja kirikut armastavad inimesed. Juhtige inimesi jumalikustumise teel. Õhutage seda armastuse tuld, mis ei põleta, on isetu ja kutsub hoolima inimhinge ning looduse kestvuse eest. Te olete apostlite õpetuse kandjad – elava jumaliku tarkuse astjad. Teie silmad on õndsad, sest olete taibanud seda, mida Kristus on inimeste jaoks esile toonud. Te teate, mida tuleb teha. Teile on usaldatud kalleim kalliskivi planeedil Maa – see on inimene koos tema usuga saada kokku Jumalaga.

Tänane päev ei ole selleks, et ehitada loorberist asemeid. Lähme küll rõõmustama Kristuse tööst ja siis puhkama, ent ärkame vastsele tööle. Ajalugu ei jää kunagi ühele kohale püsima. Kirik astub edasi ja hoolimata sellest, et kiriku ülesandest maa peal ei saada tihti arugi, jätkavad õigeusulised oma igapäevast heitlust rumaluse, kiivuse, auahnuse ja karjerismi vastu ning mõtestatuse, mõistvuse, ligimesearmastuse ja eesmärgipärasuse poolt. Me vaatame jätkuvalt lisaks tänasele ja homsele ka tuleviku kaugesse perspektiivi, sest selliselt vaatavad silmad on Kristus meie andnud. Toimetame jätkuvalt oma armsas nõgises sepikojas, et valmistada oma kallitele tööriistu. Riistu, millega harida hingevälju, millel voogab inimesearmastuse kuldne lõhnav vili. Ja millest küpsed leib on suurim tänulikkuse väljendus Igavestiolevale ja Kõikehoidvale Jumalale.

Aamen.

Foto: Margus Kivi

JUTLUS PIISKOPIKS PÜHITSEMISE JA KATEEDRILE ASUMISE PÄEVAL

Tervitus

Kõrgestipühitsetud valitseja metropoliit Stefanus!
Ülipühitsetud õigeusu ülemkarjased!
Aulised preestrid, diakonid ja kogu õigeusuline ristirahvas!
Lugupeetud külalised!

Pühakirjast

Vastselt Koguduse ülevaataja ametisse seatud on ikka otsinud ja leidnud abi Pühakirjast. Tihti korratakse julgustuse-sõna ootava rahva (vt Ap 13:15) ees Kapernauma väeülemade kostmist: „Ei, Issand, ma ei ole seda väärt, et Sina mu katuse alla tuleksid“, tunnistades oma väärarust ja üksiti andes eeskujuna alandlikkuses.

Samal kombel võib Pühakirjast abi otsides saada tuge Issanda elavastegevatest sõnadest: „Teie ei ole valinud mind, vaid mina olen valinud teid ja olen seadnud teid“ (Jh 15:16).

Sest Kõigevägevam Ise – olgu Tema nimi õnnistatud igavesti! – on see, kes valib ja seab ülevaatajad oma Kogudusele. Tema päästab oma rahva ja õnnistab oma pärisosa ja hoiab neid kui karjane (Ps 27/28:9).

Jumalateenistusest

Meie Issand, Jumal ja Päästja Jeesus Kristus, kes õpetas oma apostleid pal-

vetama, on usaldanud kristlastele kallihinnalise kingituse: euharistia ja kogu õigeusu jumalateenistuse.

Taevast eeskujuna ehk *typikon*'i järgiv korrahane jumalateenistus kauni kirikulaulu ja vaga meelega loetavate salajaste palvete täiuslikus kooskõlas avab ju sellest osavõtjale tee Jumaliku Ilu ja Armastuse juurde.

Nõnda saab tähtsaimaks ja vastutusrikaimaks ülesandeks hoida igavese elu väravad avatuna igäihele, kes, tulles Vägedele Issanda templisse, tahab meelt parandada ja oma Looja poole pöörduda – ja pole oluline, kas ta on enese meelest õiglane või patune.

Jätkem nüüd oma koguõistel valvamistel ja jumalikel liturgiatel maha kõik lohakus ja hooletus, kiusatusesaatev kiirustamine ning Taaveti laulude läbikriipsustamine!

Vähematest vendadest

Ma olen kindel, et igäüks, esmalt vaimulik ja selle järel ilmik, (vt Rm 2:9-10) kes

on õppinud ära tundma ja armastama Kiriku jumalateenistuse korra ilu, on õppinud märkama ja teenima ka Inimese Poja vähemaid vendi, kes näljas ja janus, haiged ja vangis (vt Mt 25:35-36).

Üleskutse

Pangem siis ülle Jumala sõjavarustus, et suudaksime seista kuradi riugaste vastu (Ef 6:11)! On ju tee meeletusesse avatud igäihele, kes kukub kaebama, et kogudus end justnagu kaalukate põhjustega välja vabandades ei tule suurele õhtusöömaajale, (vt Lk 14:18) lõpuks et armastus olla lahkunud vendade seast. „Mis me siis ütlemele selle kohta? Kui Jumal on meie poolt, kes võib olla meie vastu?“ (Rm 8:31)

Lõpetus

Meie pühade isade palvetel Issand Jeesus Kristus, Jumala Poeg, heida armu meie peale. Aamen.

✠ Eelija, Tartu piiskop

Tartus, 2009.

Issanda aasta 10. jaanuaril

Foto: Gemadi Baranov

EAÕK PÜHA SINOD JA PIISKOPMÄRTER PLATONI MÄLESTUSPÄEV

Arhidiakon Justinus

Piiskoppide pühitsemise kogu eeltöö tehti Konstantinoopolis (vt Metropolia nr 43, lk 5-8), protsessi viimase etapini jõuti püha piiskopmärter Platoni mälestuspäeva eel ning nüüdseks on loodud EAÕK Püha Sinod ehk piiskoppide kogu. Püha Sinodi moodustavad Tallinna ja kogu Eesti ülipühitsetud metropoliit Stefanus, Tartu pühitsetud piiskop Eelija ning Pärnu ja Saare pühitsetud piiskop Aleksander.

Kalendri järgi on püha Platoni mälestuspäev 14. jaanuaril, puhtpraktilistel põhjustel oleme viimastel aastatel viinud mälestuspäeva liturgia ja muud tähistamissündmused 15. kuupäevale, sest 14. jaanuar on vana kalendri järgi püha Basiliuse mälestuspäev ning kuna kogudustes peetakse ka seda, siis langeksid need kokku. Kuna piiskop Platoni kui meie kiriku eestpalvetaja mälestuspäev on meile väga tähtis püha, oli ka igati loogiline tuua selle lähedusse piiskoppide pühitsused. Samuti möödus püha Platoni surmast tänava üheksakümmend aastat. Pühitsused ise viidi läbi aga varem, et püha Platoni päeval saaks pidada sinodaalset liturgiat, kus meie uued piiskopid juba piiskoppidena teeniksid.

Kohale oli tulnud ka palju väliskülalisi. Välispiiskoppide kutsumine on hädavajalik, sest piiskoppide pühitsemiseks on vaja vähemalt kolme piiskoppi, meil oli neid aga külas ühtekokku kaheksa, sest kutsusime ka oma sõpru, et nemadki sellest suursündmusest osa saaksid. Loomulikult kirjutas metropoliit kõigepealt Konstantinoopolisse, et patriarh saadaks ennast esindava piiskopi, kelleks osutus Derka metropoliit Konstantinos. Kreekast oli tulnud Elasonase metropoliit Vassileios, kellega meil on samuti tihedamad suhted ning ta on varemgi püha Platoni päevast osa võtnud. Tihedam läbikäimine on meil ka Sisanioni ja Siatista metropoliidi Pavlosegaga, kellega meil tekkisid sidemed siis, kui Eesti Õigeusu Noorte Liit kolm aastat tagasi esimest korda suvel Kreekas laagris käis ning mil külastasime

Piiskop Eelija pühitsemine.

ka Siatista metropoliit ja ühte sealset kloostrit. Metropoliit Pavlos võttis kaks aastat tagasi osa ka meie katedraali pühitsemisest. Olgu lisatud, et mõlema meie pühitsetud piiskopi teenimisrõivastus oli kingitus metropoliit Pavlole. Dimitriase ja Almyrose metropoliidi Ignatiosegaga on meil sidemed aga seeläbi, et tema metropooliasse kuulub Johannes Eelkäija klooster, kelle õdedega koostöös toimub ka Ööriku kloostri rajamine. Väga soojad suhted on meie metropoliidil ka Sinope piiskopi Athenagorasega Belgiast. Loomulikult olid kutsutud ka naaberkirikute esindajad, Soomest olid külas Oulu metropoliit Panteleimon ja aukülasena Nikea metropoliit Johannes, kes on ju Soome Õigeusu Kiriku peapiiskopiks olemise ajal olnud meiegi kiriku *locum tenens*. Külalispiskoppidest oli meil esmakohatumine vaid Mesaorioni piiskopi Grigoriusega Küprosel.

Lisaks nimetatule olid ametlikeks väliskülalisteks veel Ignatius Jumalakandja kloostri iguumen, arhimandriit Maximos Kreekast, igumenja Theodekti ja nunn Theofili Johannes Eelkäija kloostrist, Kreekast olid külas veel preestrid

Efraim, Amvrosios ja Vassilios ning diakon Antonios, Soomest preester Heikki Huttunuen ning Prantsusmaalt Michel Rossie, kes haldab EAÕK rahvusvahelist internetilehekülge.

Enamik neist külalistest osales nii piiskoppide pühitsemistel kui ka püha Platoni mälestuspäeval. Sündmused algasid aga juba 9. jaanuari pärastlõunal, mil sõitsime ühiselt Tartusse ning pidasime õhtul Tartu Jumalaema Uinumise (Uspenski) kirikus õhtuteenistuse, mille käigus vahetati ka piiskop Platoni kaaskannatajate Nikolai ja Mihhaili säilmetel teenimisrõivad, mille oli kingitusena kaasa toonud Elasonase metropoliit Vassileios. 10. jaanuari hommikul toimus sealsamas liturgia, mille käigus pühitseti arhimandriit Eelija ja trooniti Tartu piiskopiks. Seega on Tartu Jumalaema Uinumise (Uspenski) kirik nüüdsest katedraal, nii nagu ka Pärnu Issandamuutmise kirik, kus pühitseti ja trooniti piiskop Aleksander.

Piiskopipühitus on suursündmus juba ka ajaloolises mõttes, sest Eesti territooriumil ei ole seda väga ammu tehtud. Seega saime üldse esimest korda sellest

toimingust osa. Vastavalt pühitsetava vaimuliku astmele on liturgial ju oma eripärad, täpsemini on erinev pühitsuse hetk liturgia sees. Diakonipühitus toimub alles pärast armulaua pühitsemist, sest diakon ise n-ö ei vastuta selle eest. Preester pühitsetakse aga enne armulaua pühitsemist, sest temale antakse pühad annid hoida. Piiskop, kes annab preestritele üldse voli armulauda pühitseta, kuid ennekõike vastutab kirikus õpetuse puhtuse eest, pühitsetakse aga seetõttu enne evangeeliumit. Selleks toimub juba enne liturgia algust nn suur teadaanne (väike teadaanne toimus juba Konstantinoopolis, vt Metropolia nr

Piiskop Eelija pühitsemine.

Piiskop Eelija pühitsemine.

Piiskop Eelija pühitsemine.

Fotod: Margus Kivi

43, lk 5-8), kus diakonid toovad veel preestrirõivastes piiskopikandidaadi pühitsevate piiskoppide ette ning esimene piiskop küsib, millist usku pühitsetav tunnustab, millele tema vastab libellumitega ehk laiendatud usutunnustustega, kus ta lisaks usutunnustusele töötab hoida kiriku põhiõpetust ning eitada hereetikute väärtõlgendusi.

Liturgiale järgnes pidulik lõunasöök, millel osalesid lisaks meie väliskülalistele ka Tartu linna ja Tartu Ülikooli esindajad, viimaste poolt esines tervitussõnavõtuga usuteaduskonna professor Tarmo Kulmar. Seejärel tutvustasime külalistele Tartut, käisime ülikooli muuseumis ning külastasime ka Pühade Aleksandrite kirikut.

Pühapäeval toimus Tallinna Püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna katedraalis liturgia, mis polnud samuti tavapärase, sest selle käigus pühitseti preestriks diakon Andrei Sõtšov. Metropoliit loovutas liturgial esipiiskopi koha patriarhaati esindavale Derka metropoliidile Konstantinosele, kes pühitses isa Andrei preestriks. Pärastlõunaks olid külalised kutsutud EAÕK Kirikukeskusesse, et nad saaksid osa Noorte Liidu iga-aastasest Vassilopita traditsioonist. Traditsioon ise on alguse saanud teatavasti Basilius Suure järgi, kelle mälestuspäev on 1. jaanuar, kuna aga ka meie kirikul on samanimeline pühak, Saatse Vassili, kes on pealegi noorte eest paluja, siis on meie Vassilopita kombes nende kahe pühaku mälestus justkui ühendatud ning seda tähistatakse Saatse Vassili mälestuspäeva, 12. jaanuari läheduses. Noored valmistasid ette Vassilopita koogid, poisid mängisid kitarri ja isa Sakaria eestvedamisel võeti üles ühislaul.

Piiskop Aleksandri pühitsemine.

Seejärel sõitsime Pärnusse, sest juba esmaspäeval seisis ees arhimandriit Aleksandri pühitsemine Pärnu ja Saare piiskopiks. Tuleb rõõmuga märkida, et nii Tartus kui ka Pärnus olid kirikud rahvastäis, telliti lausa busse, et ka ümbruskonna koguduste inimesed saaksid oma piiskopiga tutvuma tulla. Pärast pühitsemist toimus pidulik lõunasöök Victoria hotellis, mille järel asusime teele Haapsalu poole, külastades vahepeal mõningaid Pärnu ja Saare piiskopkonna kogudusi, näiteks Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kirikut piiskop Platoni sünnikohas ning Seli-Tõstamaa Püha Vassilius Suure kogudust. Haapsalu Maria-Magdaleena kirikus võttis meid vastu preester Jüri Ilves. Järgmisel päeval sõitsime Saaremaale, kus külastasime Tornimäe Neitsi Maarja Kaitsmise kirikut ning samuti Ööriku Püha Kolmainu kirikut, kuhu oli põhjust minna juba sellegi pärast, et delegatsioonil olid ka Johannes Eelkäija kloostri öed, kes said ülevaate meie kloostri rajamise senistest arengutest ning teisedki külalised said ettekujutuse meie kloostri seotud plaanidest.

Muuhulgas külastasime veel ka Kaali meteoriidikraatrit ning tegime väikese ekskursiooni Kaali muuseumis, sealt läksime juba edasi Kuressaarde, kus meid ootas isa Felix Kadarik ning Püha Nikolai kirikus toimus väike õhtuteenistus. Mandrile jõudes põikasime läbi ka Kõmsi küünlavabrikust, kus Margus Kivi tutvustas väliskülalistele vabriku tööd ning kinkis seal valmistatud küünlaid. Järgmine päev oli mõeldud ennekõike Tallinna tutvustamiseks, näitasime külalistele vanalinna ja külastasime ka Kumut, kus Sirje Säär tegi ekskursiooni, õhtul toimus Kirikukeskuse Püha Platoni kabelis aga õhtuteenistus.

Nii jõudiski kätte 15. jaanuar ning sinodaalne liturgia Tallinna Issanda Muutmise peakirikus, kuhu lisaks välisdelegatsioonile oli külalisi kutsutud ka kõikidest Eesti Kirikute Nõukogu liikmeskirikutest. Nagu igal aastal sel päeval, tunnustati ka tänava piiskop Platoni ordeniga teenekaid koguduseliikmeid ning ka inimesi väljastpoolt kogudust, kes Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikule abiks olnud. Nende seas olid näiteks Eesti Rahvusringhäälingu toimetaja Anne Raiste, kes on teinud Eesti Televisioonis palju kirikuelu kajastavaid saateid, Soomest Eesti Õigeusu Kiriku sõprusühingu auesimees Timo Lehmuskoski, kes on olnud EAÕK iseseisvumisest alates meie sõber ja toetaja, samuti Soome luterlik pastor Eero Sepponen, kes aitas kaasa Püha Platoni kabeli rajamisele ning Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku rahvusvahelise internetilehekülje toimetaja Michel Rossie Prantsusmaalt. Saavutuste eest Pekingi olümpiamängudel pälvis ordeni ka

Pärnu Issandamuutmise koguduse liige Tõnu Endrekson. Tublidest koguduseliikmetest said ordeni veel Karksi-Nuia koguduse kirikuvanem Heino Luik, Nõo Püha Kolmainu koguduse liige Maria Rimmel, Obinitsa Issanda Muutmise koguduse lugeja ja laulja Aleksandra Kooser, Võru Suurkannataja Ekaterina koguduse laulja Liidia Ottender, Võru Suurkannataja Ekaterina koguduse kirikuvanem Aleksander Kivine, Saaremaa preestriemand Adeele Hiet, Kuressaare Püha Nikolai koguduse koorijuht Helena Kadarik ning Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku finantsjuht Juta Keskküla. Ordenid andis metropoliidi palvel üle president Arnold Rüütel.

Mitme päevasele suursündmusele pandi punkt Meriton Grand Hotelis, kus võtsid sõna veel mitmed külalispiskopid, samuti Euroopa Kirikute Konverentsi president Jean-Arnold de Clermont, kes ametlikest väliskülalistest oligi saa-

Piiskop Aleksandri pühitsemine.

Fotod: Margus Kivi

Piiskop Aleksandri pühitsemine.

bunud alles sinodaalse liturgia ajaks, samuti Nikea metropoliit Johannes, kes kinkis omalt poolt veel mõlemale meie pühitsetud piiskopile Kristuse ikooniga enkolpionid, samuti kõnelesid EELK peapiiskop Andres Pöder ja Eesti Kirikute Nõukogu president, EELK piiskop Einar Soone.

Väliskülalistelt saadud tagaside oli soe ning nad pidasid toimunu korraldusliku poolt sündmuse kaalukusele vastavaks. Piiskoppide töö aga kõige sellega alles algas. Piiskop Eelija on jõudnud juba astuda ka esimesed sammud, olles kinnitanud ülepreester Johannes Keskküla praostiks ning ülendanud oma diakoni Arseni Barkovi ülemdiakoniks.

EAÕK PÜHITSETUD PIISKOPID

Tartu piiskop Eelija (Ojaperv) sündis 11. mail 1977. Ta lõpetas 1995. aastal Tartu Miina Härma Gümnaasiumi, 2000. aastal Tartu Ülikooli usuteaduskonna *cum laude*, teoloogiamagistriks sai sealsamas 2003. aastal. Praegu on ta TÜ usuteaduskonna doktorant Vana Testamendi ja semitistika õppetooli juures. Isa Eelija on end täiendanud Perugia, Peterburi, Voroneži ja Riia ülikoolides. Ta pühitseti lugejaks 25. aprillil 2003, diakoniks 28. juulil 2006, munkpreestriks 15. aprillil 2007 ning ülendati arhimandriidiks 9. oktoobril 2008. Preestrina teenis ta Karksi-Nuia, Arussaare ja Tuhalaane kogudusi.

Pärnu ja Saare piiskop Aleksander (Hopjorski) sündis 23. augustil 1964. Ta lõpetas Võru II keskkooli ja aastatel 1982–1983 õppis Tartu Ülikooli kehakultuuri teaduskonnas. Isa Aleksander pühitseti lugejaks 8. märtsil 1998, diakoniks 7. detsembril 1999, preestriks 10. detsembril 2000 ning ülendati arhimandriidiks 20. oktoobril 2008. Preestrina teenis ta Meeksi ja Luhamaa kogudusi.

Mõlemad piiskopid valiti EAÕK viimasel Täiskogul 12. juunil 2008.

Foto: Andres Ots

Preester Sakarias Leppik

VEENE PATRIARHIKS SAI METROPOLIIT KIRILL

MOSKVA, 1. veebruar, RFE – Vene Õigeusu Kirik pühitses Moskva Kristus Päästja katedraalis vastseks patriarhiks senise Smolenski ja Kaliningradi metropoliidi Kirilli.

Kirill on Vene Õigeusu Kiriku 16. patriarh, kes valiti ametisse tema eelkäija, mullu detsembris lahkunud saksa-vene päritolu patriarhi Aleksius II järeltulijana.

Tema Õndsus, patriarh Kirill on sündinud 1946. aastal Leningradis. Preest-

riks pühitseti ta 1969. aastal ja piiskopiks 1976. aastal. Aastal 1984 nimetati Kirill Smolenski ja Kaliningradi metropoliidiks ning 1989. aastast alates kuni patriarhiks valimiseni töötas ta Vene Õigeusu Kiriku välisasjade osakonna juhatajana.

PORTAALIKÜSITLUS: EESTI ON MAAILMA USUKAUGEMAI D RIIKE

GALLUP.COM, 9. veebruar – USA päritolu ka Euroopas tegutseva ja sotsioloogilisi küsitlusi läbi viiva gallupiportaali Gallup.com küsitluse kohaselt on maailma usukaugemaid riike Eesti.

Aastatel 2006–2008 viis Gallup 143 riigis läbi religiooniteemalise küsitluse, milles püüti teada saada, kas religioon on oluline osa inimese igapäevaelus. Võttes aluseks kõik küsitletud riigid, on religiooni osa igapäevases elus tähtis keskmiselt 82 protsendil küsitletuist.

Küsitlusest ilmnes, et rahva religioossuse tase on tugevalt seotud keskmise elatusetasega riigis. Nii näitas küsitluse tulemus, et kaheksal riigil üheteistkümnest nende puhul, kus religioossus oli väga

kõrge, oli elatustase madalamate seast maailmas ning need riigid asusid Sahara piirkonnas Aafrikas ning Aasias.

Vähim märkisid religiooni tähtsust oma elus aga nende riikide kodanikud, kus elatustase on maailma kõrgeim ja mis kuuluvad rikkamate riikide hulka. Need on Rootsi, Taani, Norra, Hong Kong ning Jaapan.

Küsitlus sedastas, et riikide religioossuselt tagumises otsas on ka endised Nõukogude Liidu vabariigid, kuna nende religioosne väljendus oli aastakümneid pärsitud.

Gallupi küsitluse kohaselt pidas Eestis religiooni oluliseks osaks igapäevaelus kõigest 14 protsenti küsitletuist. Rootsil oli see protsent 17, Taanil 18, Tšehhi Vabariigil 21 ning Jaapanil 25.

Egiptuses vastas küsimusele, kas religioon on teie igapäevaelus olulisel kohal, lausa 100 protsenti küsitletuist. Religioossemad riigid olid küsitluse kohaselt veel Bangladesh (99%), Sri Lanka (99%), Indoneesia (98%), Kongo (98%) ja Sierra Leone (98%).

PÕHJA-KÜPROSELT LEITI SÜÜRIAKEELSE PIIBLI KÄSIKIRI

NIKOSIA, 8. veebruar, Reuters – Põhja-Küprose võimud usuvad, et on leidnud süüriakeelse piiblikäsikirja, mille vanus on umbes 2000 aastat.

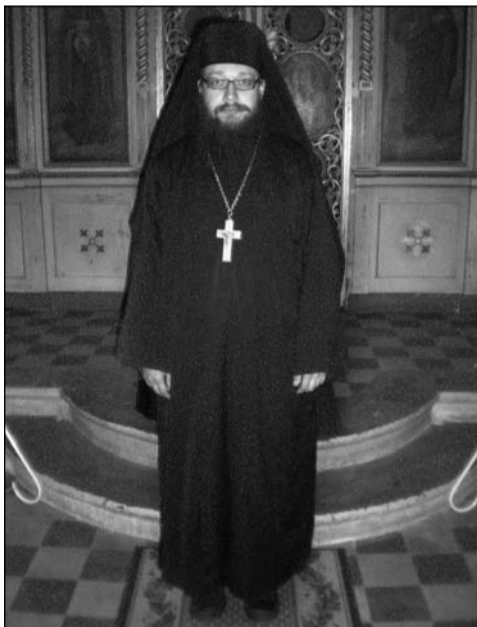
Käsikirja leiti rutiinse politseikontrolli käigus, mil Türgi politseinikud jälitasid antiigikaupadega hangeldajaid. Kohtule esitatud ütluste põhjal usuvad Põhja-Küprose võimud süüriakeelse käsikirja olevat ligikaudu 2000 aastat vana.

Leitud käsikirjas on kuldsete tähtedega kirjutatud lõike Piibli eri raamatuid, kusjuures ühel leheküljel on kujutatud puud ning kaheksat rida süüriakeelset teksti.

Eksperdid on leiu vanuse üle avaldanud kahetist arvamust. Samuti on erimeelsusi hinnanguis, kas käsikirja on üldse originaal, või on tegu võltsinguga.

Osa ekspertidest ei hinda vanust 2000-aastaseks seetõttu, et käsikirjas on kasutatud kuldseid tähti. Cambridge'i Ülikooli ekspert Peter Williams nentis, et see käsikirja on vaevast vanem kui 1000 aastat.

KIRIKUELU

Munkpreester Orenti (Mägi).

ISA ORENTI JUUBEL VAIMULIKUS TEENISTUSES

Preester Andrei Sõtšov

Selle aasta jaanuaris möödus kümme aastat preestriteenistust Tartu Pühade Aleksandrite koguduse vaimulikul, munkpreestril Orentil (Mägi).

Isa Orenti sündis 23. märtsil 1973. aastal Rakveres talupidajate peres. Preester Johannes Keskküla ühendas ta 23. aprillil 1991 õigeusuga. Usuteadust õppis ta Thessaloniki ülikoolis, hiljem Tartu Teoloogia Akadeemias (praegu on ta Tartu Ülikooli avatud ülikooli usuteaduskonna 2. kursuse üliõpilane). 20. juunil 1998 pühitses Soome ja kogu Karjala peapiiskop Johannes ta Ilomantsi kirikus diakoniks. Diakonina teenis isa Orenti Tartu Pühade Aleksandrite kirikus. 19. jaanuaril 1999

pühitses tollane Joensuu piiskop Panti-leimon ta Tartu Jumalaema Uinumise peakirikus preestriks. Algul teenis ta Lõuna-Eesti õigeusu kogudustes tagavaravaimulikuna. 28. aprillil 2000 õnnistas metropoliit Stefanus ta mungarüükanadjaks. Munkleja vaimulikuna asus ta 2000. aasta detsembrist alates teenima Tartu Pühade Aleksandrite kogudusse, asetäitjana aga Arussaares, Kaareperes ja Võõpsus. Oma abivalmiduses toimetab ta jumalateenistusi ka mujal Lõuna-Eesti kogudustes.

Oma alandliku ja kristliku lihtsusega on isa Orenti osanud enda ümber koondada palju apostlik-õigeusulisi noori. Seetõttu võib Tartu Aleksandrite kogudust julgusega nimetada meie kiriku vaimulike ja teiste kirikuteenijate üheks „taimelavaks“. Sellest kogudusest on võrsunud näiteks preester Afrat Laas, praegused kloostrisukad Solani kloostris (Prantsusmaal) õde Teodosia ja Lintula kloostris (Soomes) õde Einike. Nüüdki õpivad mitmed selle koguduse liikmetest teoloogiat nii välismaal (näiteks Tauno Kund Kreekas) kui ka Eestis (näiteks Tanel Vassel Tartu Ülikoolis).

Miks on isa Orenti abiga mitmed õigeusu leidnud? Seda eeskätt tänu tema pühendumusele ja algatusvõimele, millega ta õpetab usuõppijaid ja noori usklikke armastama õigeusu jumalateenistuse kaunidust. Teiseks, tänu tema abivalmidusele, millega ta korraldas näiteks 2000ndate alguses Tartu Aleksandrite koguduses ülipühitsetud metropoliit Stefanuse loenguid ja vestlusringe. Ning lõpuks tänu tema sügavale armastusele õigeusu kloostritraditsiooni ja kirjavara vastu, mille tulemusena Tartu Aleksandrite kogudus on korraldanud noortele mitmeid palverännakuid eri

Piiskoplik liturgia Tartu Pühade Aleksandrite kirikus 25. jaanuaril 2009. Piiskop Eelijast vasakul munkpreester Orenti (Mägi) ja vastset hüpodiaakoniks pühitsetud Vadim Rebase, Jumalasünnitaja ikooni juures ülempreester Johannes Keskküla. Arhiivifotod

kloostritesse, samuti leidub EAÕK üks suurematest koguduste raamatukogudest just selles koguduses.

Tartu piiskop Eelija (Ojaperv) autasustas isa Orentit 25. jaanuaril 2009 kümne aasta vaimuliku võitluse puhul puusaheitega (*epigonation*, vene k *paalitsa*). Kaasvõitlejad vaimulikud ühinevad Issandaga palves, soovides, et see usumõök oleks tal „tõe ja alandlikkuse pärast“ (Ps 45:5), tugevdaks teda usuvõitlustes, süvendamaks temas veelgi armastust Kristuse Koguduse ja Ta karja vastu. Meie ühine soov juubilarile: „Palju aastaid!“

Kommentaar Piiskop Eelija

Kõrbeisade elulugudes leiame jutustuse, kuidas ühelt erakult küsitakse, mille järgi

Kristus hindab oma õpilasi-munki. Erak vastab, et nõnda nagu kristlik keiser hindab oma kaaskonnas olevaid sõjamehi mitte nende ilusa ja läikimalöödud varustuse ning ehte järgi, vaid väärtustab kõige enam haavaarmidega kaetud võitlejaid, kes tööpoolest on tema eest sõdinud, vaenlase vastu seisnud ja nende hoopes talunud, nõnda vaatab ka Kristus Kuningas hea meelega just nende munkade peale, kes vaimulikus võitluses on saanud rohkelt haavu, torkeid ja muhkusid. Ja isa Orenti on kogenud nende kümne aasta jooksul oma teenistuses, ei, mitte kloostris kaitsva müüri taga, vaid just kesk kogudust maailma tormides, ülirohkest kurja vaimude ja nende käsilaste, kurja mõtete-sisenduste (kreeka keeli logismide) lööke – aga ometi on ta iga kord taas tõusnud ja on endiselt rivis, palumas usaldusega Jumalat tema hoolde usaldatud vaimulike laste eest.

Foto: Gennaadi Baranov

Foto: Maadis Kolk

„JAH, MINA OLEN OMA VENNA HOIDJA!”

Leena Tõlpt
Helen Kooviste

5.–7. detsembrini 2008 olime diakooniahuvilistega koos Pärnus, kus kohutumiskohaks valitud hostelisse Lõuna kogunes 15 inimest Pärnu linnast ja maakonnast ning kaugemalt üle Eesti.

Seekordse Jumalaema paastu- ja palvelaagri teemaks oli surmahaigete hooldamine. Oma kogemusi jagas meiega Okko Balagurin Soomest.

Okko Balagurin on 16 aastat töötanud Terhokotis Helsingis – kohas, kus raskesti haiged inimesed veedavad oma viimaseid elupäevi ja surevad. Okko Balagurin täidab Terhokotis mitmeid ülesandeid, olles kõige muu kõrval ka vabatahtlike töö korraldaja ja omaste leinarühmade eestvedaja. Sama tööd teeb Okko Balagurin ka Helsingi koguduses, koordineerides koguduse vabatahtlikke ja juhtides koguduse leinarühmi. Lisaks sellele jõuab ta täita ka Ida-Helsingis asuva Mellunmäen kabeli kogudusevanema ülesandeid ning laulda kirikukooris oma kantorit naise Darja käe all.

Kuna surm on inimese elu lahutamatu osa ning puudutab meid kõiki, anname allpool ülevaate laagrilistele kõneldust.

Inimene on jagamatu tervik

Oma sõnavõtu sissejuhatuseks rõhutas Okko Balagurin diakooniatöö vältimatut kuuluvust kiriku ellu. Elab ju kirik ühiskonnas, ümbritsetuna konkreetsest kultuurikeskkonnast ja valitsevast oludest. Kirikusse toovad inimesed kaasa kõik oma psüühilised, füüsilised ja sotsiaalsed probleemid. Meie kui kiriku liikmete ülesanne on kõiki vastu võtta, mõistes inimest kui jagamatut tervikut, mitte lahutades tema kehalisi ja vaimseid muresid, füüsilisi, hingelisi ja vaimseid vajadusi. Inimese käsitlemine jagamatu tervikuna on üks kirikliku aitamistö – diakooniatöö – aluseid.

Meie ei saa olla igal alal asjatundjad. Seepärast on vaja ära tunda oma piiri, oma koht ja roll. Mida saan mina teha siin ja praegu ning millal saadan inimese edasi spetsialisti juurde?

Aitamine ei ole kerge. Meil tuleb igas inimeses näha tema jumalanäolisust. Näha Jumala palet ka agressiivses, psüühiliselt haiges, joodikus, vargas, kurjategijas. Kas me suudame seda?

Inimene – Jumala abikäsi

Koguduse diakooniatöö ülesanne on halva protsessi peatamine. Saatanlik eesmärk on, et tekiks masendus ja kaoks lootus. Meil tuleb aidata inimesel leida abi ja leevendust või lahendust tema probleemidele, anda juurde lootust, kui see kipub kaduma. Okko Balagurin tõi heaks näiteks Kaini ja Aabeli loo (1Ms 4:1-16), kus Issand küsis Kainilt: *Kus on su vend Aabel?* Ja Kain vastas: *Ei mina tea. Kas ma olen oma venna hoidja?* Ja Issand ütles: *Mis sa oled teinud? Sinu venna vere hääl kisendab maa pealt minu poole!*

Okko Balagurini sõnul peaks meie südames olema vastus: „Jah, mina olen oma venna hoidja!”

Suremise protsessist

Oma edasise sõnavõtu pühendas Okko Balagurin surmahaigete hooldamisele ja suremise protsessile, tuues välja olulisema, mida peaksime teadma, puutudes kokku inimesega, kelle tervise paranemiseks ei ole enam lootust ja kes seisab silmitsi teadmiseaga, et sureb peagi.

Surmahaigetel on väga palju hirme ja süütunnet, vaimulikke küsimusi ja soov ning vajadus jagada oma kogemusi teistega. Sellises olukorras soovivad inimesed sageli rääkida ja vajavad kuulajat. Arstide ja vaimulike aeg on vägagi piiratud, sellepärast on äärmiselt vajalikud vabatahtlikud, kes julgevad, tahavad ja oskavad olla surija kõrval.

Šokifaas:

Kuigi inimesed on erinevad, läbivad nad kõik sama tee šokiseisundist leppimiseni. Šokiseisundis inimene ei suuda magada, nutab, higistab, oksendab. Mõned inimesed räägivad kõigiga ja kogu aeg. Teised hoiavad kõike enda sees. Šokiperioodile on iseloomulik eitamine. Valdav on veendumus, et lootusetu diagnoos pole võimalik: analüüsid olid valed, arstid eksivad, võib veel juhtuda ime jne.

Kauplemine:

Järgmises faasis hakatakse Jumalaga kauplema: „Kui ma elama jään, siis annetan kirikule, muudan ennast, oma elu!” Kuid haiguse süvenedes saadakse aru, et surm on vältimatu. Siis tekib viha, mis suunatakse kõikide, nii hoolitajate, lähedaste kui ka Jumala vastu.

Loobumine:

Suremise protsessis peab inimene ükshaaval loobuma kõigest nendest asjadest, mis teda rõõmustavad. Kas meie

Laagriliste lõunapaus. Ees paremal Okko Balagurin.

Foto: Leena Tõlpt

suudame üldse aru saada, millest kõigest tuleb loobuda!?

Kõigepealt tuleb inimesel loobuda tervisest, sellest mugavast tundest, mis tervisega kaasneb. Selle tulemusena loobutakse üsna varakult ka tulevikuplaanidest. Edasi tuleb loobuda tööst ja sellega seonduvast tundest, et ma saan hakkama, et olen vajalik ja kasulik. Tuleb loobuda oma harrastustest ja hobidest ning nendega kaasnevatest inimsuhetest, sõpradest, klubikaaslastest. Siis tuleb loobuda liikumisest. Sellega seoses tuleb loobuda ka oma rollist peres ning koos sellega kaotatakse sooroll, seksuaalsus. Enam ei suudeta olla mees või naine. See on üks raskemaid perioode, mis võib viia enesetapuni.

Enamasti tuleb suremise protsessis loobuda ka oma välimusest. Inimene tunneb, et ta on eemaletõukav. Sageli öeldakse, et keegi ei tohi mind sellisena näha. Tänapäeval tuleb enamasti loobuda ka kodust, kohast, mis on täis lähedaste inimeste ja ka armsate loomadega seotud mälestusi. Kodust loobudes me alles mõistame tegelikult, mida kodu meie jaoks tähendab. Seepärast soovib enamasti inimesi surra kodus. Sageli see aga ei õnnestu, kuna kodus ei ole tingimusi lamava haige tõstmiseks, liigutamiseks, pesemiseks. Eriti raske on inimesel leppida sellega, et ta ei suuda enam iseseisvalt WC-s käia. Nüüd tunneb inimene, et ta on täiesti teiste meelevaldas. Tuleb loobuda kõigest, mis elus on olnud väärtuslik. Ja alles siis, viimaseks, loobub inimene elust.

Suured silmad ja väike suu

Okko Balagurini sõnul peaksime surija kõrval olles omama suuri silmi, suuri kõrvu ja väikest suud. Tähtis ei ole rääkida ilusaid ja lohutavaid sõnu, vaid inimest kuulata. Kuulamine on kõige tähtsam. Lõpufaasis ei suuda inimene

enam ise rääkida, kuid tekkinud vaikust ei ole vaja tühjade sõnadega täita. Tihti tahavad surijad, et keegi oleks lihtsalt nende juures, ka suremise hetkel.

Oma juuresolekuga saame tuua surijale leevendust. Ka siis, kui inimene on juba koomas, on hea temaga rääkida, oma kohalolekust märku anda, sest kuulumismeel kaob inimestel viimasena. Hea on lugeda Piiblit, palveid, eriti psalme. Leevendust võivad tuua need kohad pühakirjas, kus Jeesus räägib andeksandmisest ja -saamisest.

Julge olla kõrval!

Olles teadlik suremise protsessist ja selle kulust, on lihtsam minna lootusetult haige inimese juurde. Kui mõistame, et näiteks teatud faasis on viha või raevu ilmumine loomulik, suudame olla inimese sisemisele valule avatud ning otsida sellele leevendust. Meil tuleb surija juures kohata korraga nii füüsilist, sotsiaalset, psüühilist kui ka vaimset valu, sest ka surmas jääb inimene jagamatuks tervikuks. Oma juuresolekuga ning ka eestpalvetega saame tuua surijale leevendust. Saame võtta endale venna rolli, kes julgustab teist minema läbi muutustest oma elus, ületama silda eilse ja homse vahel, olnu ja tuleva vahel. Oleme selleks, kellele teele asudes toetuda, kelle abiga koguda jõudu ning leida eneses vaprus üleminekuks. Me meenutame, et teekäija ei ole üksik ning see tundmatus, mis ees ootab, tasub otsimist.

Tuleb meeles pidada, et lisaks surijale vajavad abi ka omaksed, kes läbivad oma rütmis ja omal moel samu surmaga seotud faase.

Seda, kuidas käsitleda leina ning sellega seonduvat jagas Okko Balagurin kõigi huvilistega 21. veebruaril ka Kirikukeskuses toimunud koolituspäeval.

Isa Andrei koos abikaasa ja isa Haralampesega Kykkose kloostris lähedal asuvas Mylikouri püha Georgius Vöiduka kirikus. Arhiivifoto

Isa Andrei preestriks pühitsemine (vt lk 5). Pildil koos preester Aleksander Sarapiku ja ülempreester Mattias Palliga. Foto: Gennadi Baranov

VAIMULIKU VÕITLUSVÄLJAD

Intervjuu preester Andrei Sõtšoviga

Kuidas muutis preestripühitsus igapäevaelu ja enda missiooni mõtestatust nii vaimulikuelus kui ka Eesti Kaitseväe kaplanitöös?

Jumalast antud preestripühitsuse armu eriaand kinkis mulle rõõmu, et saan nüüd teenida täielikumalt ja suurema julgusega Issandat ja Tema Kogudust. Olgu selleks jumalasõna kuulutamine või Tema pühade salasuste jagamine. Teiseks tunnen, kuidas Issand süendas minus vastutust ja armastust püha Kristuse Kiriku vastu. Nimelt kui diakonina nõudis Issand minult koguduseliikmetega võrreldes rohkem, siis preestrina ei piirdu vastutus hingede päästmise eest nüüd enam kristliku hoolekandega, vaid Issanda tõeliste armuandide jagamisega. Minu väärastamine preestriametiga on seletatav ka praktiliselt: seda läheb olmeliselt tarvis nii igapäevases kaplanitöös kui ka eelseisval rahutagamissioonil Afganistanis, mis kestab käesoleva aasta maikuust novembrini.

Kuidas mõjutas aga pühitsus Su elumissiooni mõtestatust laiemalt?

Vaadates tagasi oma vaimsele arengule, tuleb tõdeda, et Issanda preestriametisse jõudmine võttis mul kümme aastat. Meenub, kuidas 1999. aasta täiskogul valiti mind kirikuvalitsuse koosseisu ning sama aasta märtsis sain õnnistuse teenida esimest korda alamdiakoni ülesannetes piiskop Stefanuse ametisse seadmisel. Valitseja abistamine ringsõitudel õpetas paremini mõistma maa- ja linnakoguduste muresid ja raskusi ning tundma lähemalt meie kiriku vaimulikonda. 2002. aastal pühitses esikarjane mind Platoni seminaril lugejaks ning asusin teenima kaplaniametis välilijutustajana Pärnu üksik-jalaväepataljoni. Aastatel 2005–2006 saabus järgmine verstepost: abielu ja diakoniks

pühitsemine teenimiskohaga Pärnu Issandamuutmise koguduses. Tavapärasest pikemaajalisem diakoniteenistus oli minu teadlik otsus ning hea alandlikkuse kool, mõistmaks, et vaimulikuameti sisu ei seisne milleski muus kui ennastsalgavas ja pühendunud teenimises, mille osakaal iga astmega suureneb.

Kuidas läks Sinu doktoritöö kaitsmine?

Kaitsmisel, mis leidis aset 17. detsembril, esitas oponent palju mõtlemapanevaid, teinekord isegi riikalikke küsimusi, millele püüdsin vääriliselt vastata. Ma ei soovinud mõista poststalinistlikul aastakümnel Eesti õigeusu piiskopkonnas toimunud muutuste ja selles osalenud tegelaste üle kohut, pigem teadusliku lähenemise abil analüüsida religiooni rolli Nõukogude Eestis Hruštšovi ajal (1954–1964).

Kas midagi jäi ka läbi uurimata? Misuguseid käibetodesid selle ajastu kohta uurimistöö ümber lükkab?

Minu väitekirjaga esitatud ülevaade pole kaugeltki ammendav, mõistmaks Eesti poststalinistliku aastakümne usuelu kõiki tahke. Seetõttu vajavad edasist uurimist näiteks järgmised teemad: Eesti piiskopkonna ajalugu Moskva patriarhaadi arhiivis, õigeusu praostkondade ja koguduste ajalugu kõnealusel perioodil, piiskopkonna mitteametlik ajalugu tavausklike mälestuste kogumise ja analüüsimise kaudu. Need lisandused avaksid Eesti piiskopkonna ja Nõukogude võimu suhete uusi tahke ning lubaksid neid põhjalikumalt ja täpsemalt tundma õppida. Oma dissertatsioonis väitlen ma levinud arvamusega, nagu oleks Nõukogude religioonipoliitika pärast Stalini surma pääsenud valla liberaliseerimisprotsessid ja sulaaeg. Kiriku ja riigi suhetes seda peaaegu polnud, liberaalne religioonipoliitika osutus nii üleliidulisel kui ka kohalikul tasandil väga lühiajaliseks nähtuseks ning kogu poststalinistliku dekaadi kohalikus õigeusu piiskopkonnas võib iseloomustada sisuliselt kui „jäädet“.

Pärast preestripühitsust võtsid kätte ning tegid abikaasaga poolekuise palverännaku Küprosele. Miks just sinna ja mida see teie perele vaimses plaanis juurde andis?

Isa Andrei ja munkdiakon Vassilios (Haukia). Arhiivifoto

Kohalikus juhendusis eelkõige ülipühitsetud metropoliidi soovitusel külastada just seda paika, kust on pärit tema vanemad ja mille ajalugu ja kultuur on lahutamatu seotud ristiusuga juba selle algaastatest. Olgu siinkohal kas või riivamisi mainitud, et selle saare valgustajad olid ju pühad apostlid Laatsarus ja Barnabas. Teiseks, palverännakud oluliste elusündmuste järel on juba kujunenud omamoodi meie pere traditsiooniks. Meenub esimesel abieluaastal (2005) ette võetud palverännak Kreeta saarele ja diakonipühitsusele järgnenud praktikanädal (2006) Uus-Valamokloostri. Viimane Küprose reis oli vaimses mõttes väga rikastav ja ka psühholoogiliselt igati kosutav kogemus. Peatusime abikaasaga ühe nädala Küprose kiriku tähtsamas kloostris, Kykko kloostris, kus austasime kõigepühama Jumalasünnitaja imettegevat kuju ja kloostris leiduvaid pühasid säilmeid; toimetasin seal oma esimese liturgia ning leidsin uue sõbra – soomlasest munkdiakoni Vassiliose (Haukia). Esile tuleb tuua selle kloostris arhimandriidi Agafonikose ning esikarjase, ülempiiskop Nikiforose sooja vastuvõttu ning külalislahkust. Olen sügavalt veendunud, et Küprose kirik, mille ajalugu on olnud samuti kannatusteroh-

ke ja võõrvõimude poolt räsitud (näiteks viimati 1974. aastal aset leidnud Türgi invasioon, mille tagajärjel on ligi pool saart siiani okupeeritud), jagab meiega sarnaseid tundeid, olles sõsarkirikuna alati valmis meid oma abi, nõu ja palvetega toetama.

Millised on suuremad sihid pärast preestripühitsust?

Selle aasta põhiline väljakutse on pooleaastane teenistus Eesti kontingendi kaplanina rahutagamissioonil Afganistani islamivabariigis. Kuna asun ühes arstiga Eesti põhiüksuse juurde, pole välistatud, et osalen sõjaväepreestrina ka sõjalistel operatsioonidel ja lahingutes. Nimetan seda oma preestriteenimise „lahinguristseks“. Usaldan end täielikult Issanda hoolde ning olen kindel, et kõikjal, ka kaugel Afganistanis, sünnib Tema püha tahtmine. Annan end täielikult Issanda hoolde ja palun lugejate kaaspalveid nii minu kui ka kodumaale jääva abikaasa ja pisitütre eest.

Küsinud Madis Kolk

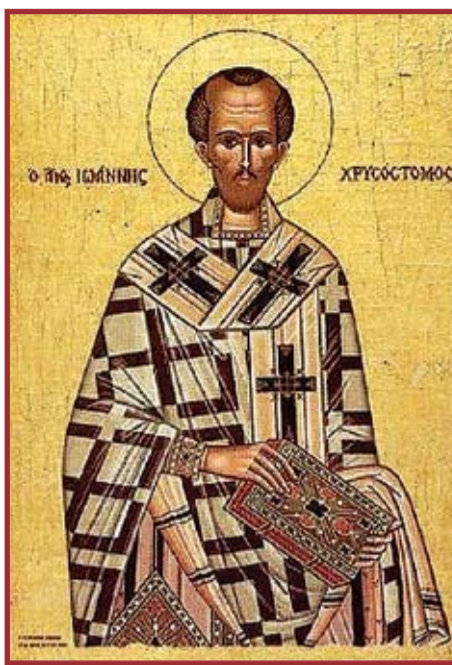
Preester Andrei Sõtšov on sündinud 24. septembril 1977 Tartus. Ta lõpetas 1994. aastal Tartu 13. Keskkooli, 2004. aastal sai Tartu Ülikooli usuteaduskonnas magistrakraadi ja 2008. aastal kaitses sealsamas doktoritöö teemal „Eesti Õigeusu piiskopkond Nõukogude religioonipoliitika mõjuväljas 1954–1964“. Isa Andrei on Eesti Kaitseväe kaplaniteenistuses alates 2002. aastast. Ta on läbinud kaplaniohviteri baaskursuse ja rahuoperatsioonide kursuse Kanadas. Kuni jaanuarini 2008. aastal teenis ta Pärnu Üksik-jalaväe pataljoni kaplanina, praegu on ta Lääne Kaitseringkonna kaplan. Isa Andrei pühitseti diakoniks 26. veebruaril 2006 ning ta teenib vaimulikuna EAÕK Pärnu Issandamuutmise kogudust. 11. jaanuaril 2009. pühitses Oikumeenilise Patriarhaadi Derka metropoliit Konstantinos isa Andrei Tallinna Püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna katedraalkirikus preestriks.

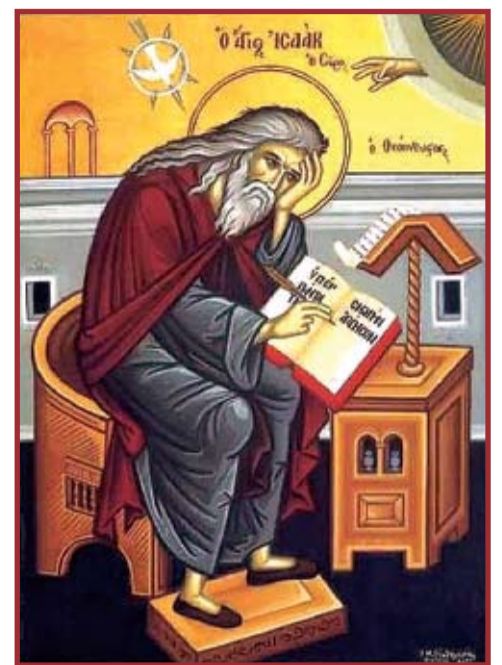
Basilius Suur.

Gregoris Palamas.

Johannes kuldsuu.

Iisak Süürlane.

MIDA ME PÜÜAME PAASTUGA SAAVUTADA

Paastu esimene eesmärk on uskliku hinge ja keha puhastumine. **Basilius Suur** nimetab paastu „arstirohuks patu vastu” ja „relvaks demonite väehulga vastu”. Eelkõige puhastab paast ihulikke meeli, hävitab kalduvuse elunautimisele ja tuletub meelde, et oleme Jumala looming. Kirikuisa **Gregorius Palamas** õpetab, et paast närtsitab lihahimu ja uinutab keha vastuhaku, samal ajal kui kõhuorjus vastupidiselt kasvatab lihahimu ja tunge. Kirikuisadel ja ka kirikulauludes leiame mitmeid iseloomulikke paastu kohta käivaid võrdlusi. Paastu võrreldakse tihti mõõga või noaga, mis lõikab läbi kehalikud tungid ja lihahimu, aga ka päitsetega, mis neid ohjeldavad.

Paast ei vähenda mitte ainult kehalikke tunde, vaid vabastab samaaegselt inimese hinge piinavatest kirgedest. **Johannes Kuldsuu** järgi allutavad joobumus ja õgimine meid kirgede türanniale, kuid paast päästab meid selle türannia köidikutest ja toob tagasi kaotatud vabaduse. Kirikuisa võrdleb paastu arstirohuga: *Kui paast oli tarvilik paradüüsis, siis seda enam on see tarvilik paradüüsi väljaspool. Kui seesama arstirohi oli kasulik enne vigastada saamist, siis seda enam on see vajalik pärast vigastust. Ja veel: Paast on arstirohi. Vaatamata sellele, et arstirohi on sajakordselt kasulik, muutub see teinekord täiesti kasutuks kasutaja kogematus tõttu. Me peame teadma selle tarvitamise aega ja kogust.*

Nii kannab paast väga õigesti nimetust „kirgede hävitaja” ja „arstirohi kirgede vastu”.

Koos kirgedega kaotab paast meist roojased mõtted. Kirikuisade arvates on tegemist ühe tõhusaima relvaga, mille abil on võimalik kiuslikud mõtted ära ajada. Nagu märgib Johannes Kuldsuu, toob paast meie mõtetesse rahu. Konstantinoopoli patriarh **Fotius** armastas öelda: *Kas paastud ja loobud toitudest? Loobu ka uhkusest, sest see on hävingu ema, mis*

kasvab koos rumalusega. Paastu ka tagarääkimisest ja laimust, sest needki on hävingu sünnitised ja tapmise vennad.

Tõrjudes kirgi täis mõtteid, puhastab paast inimese meele ning kannab otsekui mõistuse treppi mööda taevasse. **Johannes Redelikirjutaja** sõnul on paastuja mõistus Püha Vaimu tempel, samal ajal kui kõhuorjuses vaevleja oma kaarnate pesitsuspaik. Veel ütleb ta: *Paastuja mõistus palvetab ärksalt.*

Nagu eelpool öeldud, võrreldakse paastu tihti relvaga. Usklikud võitlevad selle relva abil kurja endaga, lüües tagasi kurjade vaimude tormijooksu. Basilius Suur õpetab, et „paast on relv demonite vägede vastu”. On selge, et ilma palve ja paastuta on võimatu vastu seista erinevatele kiusatustele. Kirikuisa järgi „põrmustab paast kiusatused”.

Paastu abil ei võida me üksnes kurja ja kiusatused, see kinnitab meid püüdlustes kasvatada kristlikke vourusi, olles „hüvede hoidja” (suure paastu õhtuteenistuse stiihiradest) ja „vouruste nurgakivi” (**Gregorius Nüssast**). Johannes Kuldsuu nimetab paastu „tarkuse emaks” ja **Iisak Süürlane** „kõigi vouruste kaitsjaks”. **Siimeon Uusteoloog** märgib: *Paastumata ei ole võimalik saavutada ühtegi vourust. Paast on iga vaimse püüdluse nurgakiviks. Mis iganes sa sellele nurgakivile ehitad, ei varise kokku, sest toetub tugevale kaljule. Kui aga loobud sellest nurgakivist ja asendad kõhunaudingutega, tõmbuvad kiuslikud mõtted ja pahed otsekui vajuv liiv kõik vourused endaga kaasa. Mu vennad, et meiega nii ei juhtuks, toetagem kogu oma hea tahte paastu tugevale nurgakivile. Kirikuisa **Theodor Studitise** sõnul on „paast alles siis tõeline, kui me väldime kõiki pahesid”.*

Nagu öeldud, on hinge ja keha puhastumine peamine, mille suunas paastuga püüeldakse. Seega on paastu sügavaim eesmärk uskliku jaoks ühendus Jumalaga. Inimese viib Jumala juurde paastumise ja vaimse puhtuse tee, mille tõeline

paast meie jaoks kindlustab. Ilma selle eelduseta on meil võimatu Jumalale lähemale jõuda, puhtas palves õnnestuda ja Tema armust osa saada. Siinkohal on pühad isad ühel meelel ning meenutavad oma sõnade kinnituseks kahte suurt prohvetit, Mooset ja Eelijat.

Mooses.

Prohvet Eelija.

Neljakümnepäevase paastuga valmistas Mooses end ette Jumalaga kohtumiseks Siinai mäel, et Tema seal rääkida ja seaduselauad vastu võtta, nagu seisab Piiblis: *Ja ta oli seal Issanda juures nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd leiba söömata ja vett joomata, ja ta kirjutas laudade peale seaduse sõnad, need kümme käsusõna (2Ms 34:28).* Sama kirjutab Basilius Suur prohvet Eelija kohta: *See (paast) tegi Eelijale nähtavaks suure ilmutuse. Nelikümmend päeva paastumist puhastas ta hinge ja nii sai ta vääriliseks Issandat nägema, kes ilmus talle Hoorebi mäe koopas.*

Kokkuvõtlikult ütleb Basilius Suur paastu tähenduse kohta järgmist: *See pärast et me ei paastunud, langesime paradüüsiist välja ja nüüd me paastume, et saaksime sinna jälle tagasi.*

Tõkked paastu teel

Paast on otsekui vaimne võitlus, mille usklik on ette võtnud ning see võitlus eeldab pidevat püüdlust ja pingutust. Kindlasti pole juhuslik, et suure paastu kirikulaulud nimetavad seda perioodi „suureks mereks”, millest usklike üle seilama kutsutakse, või ka „kasinuse staadioniks”, mida „hea paastuvõistluse” ette võtnud sportlastel on kasulik läbida.

Paastuvõitluses kohtame mitmeid takistusi. Suurim neist on võitlus kurjaga, kes mitmesuguste võtete abil püüab meid teelt Jumala juurde kõrvale pöörata. Inimeste vihkaja ja Jumala vastu võitleja, nagu Basilius Suur teda nimetab, püüab meid pettuse abil eksitada ja meie kirgede kaasabil vangistada. Kui oleme otsustanud paastuga algust teha, püüab ta igal viisil panna meid meelt muutma. Selleks veeretab ta meie ette ridamisi takistusi, et me võitluse katkestaksime või paastumise erinevate vahenditega endile lihtsamaks teeksime. Ja kui need püüdlused ei täitu, proovib ta meie paastu eesmärki tühistada, kasvatas meis kõrkust või õhutades tagant näitlikku paastumist teiste silme ees.

Teiseks suureks takistuseks on meie inimlikud nõrkused. Pärast pattulangemist on inimese tahe nõrgenenud, mõistus patu poolt mõjutatav ja süda naudingunooltega kergemini rünnatav, seega on meil raske paastuvõitlust alustada, mis kehtib ka kõigi teiste nõuete kohta elus Kristuses. Ja kui me lõpuks paastumise ette võtame, ei oska me seda õigesti läbi viia ega võitle nii tulemuslikult, et suudaksime sellega lõpuni jõuda. Tihti langeme vastukäivatesse mõretesse, meid vangistab elunautimine ja lõpuks jätame võitluse hoopis.

Sellepärast on vaja püsivust ja püüdlust, mis tähendab ühtlasi pidevat valvelolekut ja sundi. Eelkõige peaksime tulises palves pöörduma Issanda poole, paludes Teda kinnitada meie tahet, rahustada meie mõtteid ja hoida südant vabana kirgede mõjutusest ja keskendununa Tema tahtele.

Veel üks tõke, mis meid tänapäeval paastumast takistab, on meie ajastu vaim. Materialistlik elunägemus ja kõikjale ulatuv elunautimine mõjutab ka meid ja viib eemale kiriklikust traditsioonist ning sellest inspireeritud eluviisist.

Suur paast

Kirikuaasta pikemate paastude hulgas on suur paast üks vanimaid ja range-

maid. Nagu ajalooliste allikate põhjal selgub, pärineb see koos kolmapäevase ja reedese paastuga apostlite aegadest. Suure paastu otsene eelkäija on enne paasapühi peetud paast, millel oli kahene tähendus. Tegemist oli usklike ettevalmistava perioodiga Kristuse kannatuste mälestamiseks ja ühtlasi usuõppijate ettevalmistamisega paasapühadel toimetatavaks ristimiseks.

„Apostlite õpetused” (*Didache*) seovad paasapühadele eelnenud paastu Kristuse sõnadega: *Kas te võite peiupoisse panna paastuma sel ajal, kui peigmees on nende juures? Ent päevad tulevad, mil peigmees võetakse neilt ära, küll nad siis paastuvad neil päevil.* (Lk 5:35; vt ka: Mk 2:19,20; Mt 9:15)

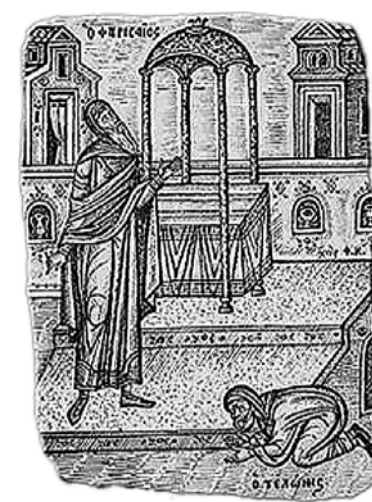
Paasapühale eelnenud paastuaeg ei olnud esialgu pikk ja kohalike kirikute seas alati mitte ka ühtne, mis tähendab, et algkristlikel aegadel valitsesid valikuvabadus ja kohalikud eripärad. Mitmekesisust täheldame ka tolle perioodi eri paastutraditsioonides. Millal täpselt neljakümnepäevane paast kinnistus ajavahemikku enne paasapüha, on raske kindalt öelda. Esimese viite neljakümnepäevasele paastule leiame I oikumeenilise sinodi (peeti 325. aastal Nikeas) viiendast kaanonist, mis lubab järeldada, et suur paast oli selleks ajaks juurdunud terves kirikus. Suurest

paastust kõneleb ka tuntuim omaaegne kirikuloolane Kaisarea Eusebios, kes seob paasapühadele eelnenud paastu vastavalt Kristuse, Moosese ja Eelija neljakümnepäevase paastuga.

Neljakümnepäevasele paastule omistati üsna alguses nimetus „suur paast”, et seda eristada teistest pikematest paastudest, kuid ka peamiselt selleks, et esile tuua suurele paastule eriomast sisuranget paastumist ja sellega seotud üldisemat askeesi; aga ka peamist eemärki: vaimset ettevalmistust paasapühaks, mis on „kõikide pühade püha”.

Suur paast oli tõepoolest eelkõige ranget paast. Pühade apostlite 69. kaanon nägi kogunisti ette, et vaimulikud, kes ei paastunud enne paasapüha, eemaldatase ametist, ilmalikud aga kiriku armulauaühendusest. Mis puudutab toite, millest suure paastu ajal loobuti, siis eelkõige pidi loobuma verd sisaldanud toitudest, lihast ja kalast, aga ka loomse päritoluga toitudest, nagu piimatoodetest ja munadest, samuti veinist. Kogu suure paastu jooksul oli kombeks paastuda hommikust kuni kuuenda tunni, teisisõnu kella 15.00ni, lõunaks ja õhtuks võisid kristlased tarvitada kõike peale eelnimetatud toiduainete.

Suur paast saab alguse nn „puhta esmaspäevaga”. Sellele eelneb kolmenädalane

Tõlner ja variser.

ettevalmistav periood, mis algab tõlneri ja variseri pühapäevaga, mil võetakse kasutusse paastutriod, liturgiline raamat, mille tekstid hõlmavad kümnet paasapühadele eelnevat nädalat kuni vaikselaupäevani. Suur paast vältab kuus nädalat, jõudes lõpule palmipüüdepühale, millele järgneva kannatusnädala ehk suure nädala lõpus kroonib ülestõusmispäha.

Arhimandriit Simeón Kútsase raamatust „I Nistía tis Ekklisías” (1992) lühendatult tõlkinud Edith-Helen Ulm.

Püha Gregorius Nüssast.

PAAST JA VAESTE ARMASTAMINE

Püha Gregorius Nüssast

On olemas vaimne paast, üksainus hinge kainus: see on hoidumine patust. Ja see askeesivorm hõlmab endas ka toiduga paastumist.

Paastuge seega kurjast. Taltsutage oma himu asjade järele, mis teile ei kuulu. Jäägu teist kaugele ebaausa kasu taotlemine! Näljutage ahnet mammonat, et ta sureks! Ärgu olgu teil midagi, mis on saadud vägivalla või vargusega. Mis kasu on huulte võõrutamisel lihast, kui te õelalt hammustate oma venda?

Mis kasu on karmist kasinusest, kui te röövite vaest? Mis vagadus see on, mis paneb teid jooma vett, aga lubab juua inimese verd, keda te olete häbiväärselt tüssanud? Juudas pidas paastust samavõrd hoolsalt kinni kui üksteist ülejäänud. Kuid ahnus võimutses ikkagi tema üle ja paast ei suutnud teda päästa. Saatan, kehata vaim, ei söö, kuid ta patustas ja langes. Keegi ei saa süüdistada ka kurivaimes selles, et nad nuumaksid ennast, kaaniks ja purjutaksid: loodus on säästnud neid toitumisevaevast. Kuid ometi hulguvad nad õöl ja päeval ringi, teevad kurja ja õhutavad kurjale, püüdes meid hukatusse viia. Neid närib kibestumus ja kadedus, et inimesed saavad olla Jumalaga lähedased ja ära teenida sellist õndsust, millest neid on ilma jäetud.

Tarkusevaim peab korraldama kristlaste elu ja nende hing peab hoiduma patu rünnakutest. Kui me loobume veinist ja lihast, aga meie süda jääb truuks kurjale, siis ma kinnitan ja tagan, et kõik – vesi, köögiviljad, kasin toit – jääb tühjaks vaevaks. Meie süvatunded peavad kokku langema sellega, millisen me välja paistame. Paast seati sisse ainult selleks, et hinge puhastada, aga kui meie mõtted ja teod rikuvad selle väärtust, milleks sundida siis end ainult vett jooma? Mis kasu on selle mädasoo kündmisest? Mis mõtet on paastuda keha, kui vaim ei pu-

hasta ennast? On mõttetut suure vaeva ehitada hõbevankrit, kui kutsar on pea kaotanud. Mis loeb laeva tugevus, kui kapten on purjus?

Paast sobib kokku voorusega. Maja vundament ja laeva kiil annavad küll stabiilse aluse, kuid neist on vähe kasu, kui ülejäänud ei jätkata samas vaimus. Kogu meie askees on määratud läbikukkumisele, kui sellega ei kaasne ülejäänud voorused.

Õpetagu jumalakartlikkus meid rääkima ainult õige äratundmisega, nii et me ütleksime ilma liigse keerutamiseta seda, mida vaja, ja piirduksime põhilisega. Vastakem täpselt. Kaalugem oma sõnu. Ärgem kurdistagem kaasvestlejat tarbetu sõnavalinguga. Kas mitte selleks, et keelata meil liigselt lobiseda, ei kutsuta „kidaks”¹ õhukest nahka, mis ühendab keelt alalõua külge? Avagem suu kiitmiseks, mitte solvamiseks; ülistamiseks, mitte laimamiseks. Las mõte Jumalale peatab meie hajameelse käe ja hoiab seda enda kütkes.

Miks me paastume? Mälestamaks meie Talle kannatust, kes enne ristile naelutamist peab taluma solvanguid ja peksu; ärgem matkigem Juuda käitumist meie, Kristuse jüngrid.

Kui me ihu paastudes ei loobu kurjadest mõtetest, tabab meid Jesaja etteheide: „Vaata, te paastute riiuks ja tüliks ja et lüüa õela rusikaga” (Js 58:4). See prohvet õpetab meile ka puhta ja siira paastu seadusi: „Eks ole ju mulle meeldiv paast niisugune: päästa valla ülekohtused ahelad, teha lahti ikke rihmad, lasta vabaks rõhutud ja purustada kõik ikked? Eks see ole murda oma leiba näljasele ja viia oma kotta viletsad ja kodutud?” (Js 58, 6-7).

Saage selle prohveti sõbraks almustejagamisega. Jookske kõhklemata vaesele appi. Andes ei kaota te midagi, võite kindlad olla: helduse viljad on suured. Külvake heategusid ja teie koda täitub rikkaliku saagiga.

„Ma ise olen ka vaene,” ütete te mulle. Ma usun seda. Kuid andke ikkagi, andke seda, mida teil on. Jumal ei nõua, et te peaksite ise paljaks jääma. Kui üks annab leiba, teine veini, kolmas kuue, siis te oletegi niimoodi kaasa aidanud ühe inimese õnnele. Mooses ei saanud kogudusetelki ühe inimese käest, vaid kogu rahvas andis oma osa: rikkad andsid kulda ja hõbedat, vaesemad vaske ning kõige kehvemad lina. Kas te näete, kuivõrd lesknaise veering kaalub üles rikkaste tohutud annetused? Sest ta andis kõik, mis tal oli. Rikkad aga andsid vaid väikese osa oma varandusest.

Vaased on meie lootuse majapidajad, taevariigi väravavahid, kes avavad värava õiglasele ning sulgevad selle kurjadele ja isekatele.

A.G. Hamman, *Riches et pauvres dans l'Eglise ancienne*, DDB-Collection Igitus, Pariis, 1992, lk. 136-141.

Prantsuse keelest tõlkinud Margus Ott Kapadookia kirikuisa püha Gregorius Nüssast, Basilius Suure noorem vend sündis Kaisareas 335. aastal. Pärit bütsantsi intellektuaalide perekonnast, sai ta hea hariduse, millest annab tunnistust tema arvukatele teostele eriomane kõrg-

stiil. Seetõttu on teda vahel tituleeritud esimeseks kristlikuks müstikuks. Valitud Kapadookia väikelinna Nüssa piiskopiks 371, pidi ta ariiaanlaste vaenamise tõttu piiskopitroonist loobuma, kuid Antiookia kirikukogul (379) valiti ta Sevastia metropoliidiks. Koos Gregorius Teoloogiga andis ta suure panuse 2. üleilmse

sinodi otsuste sõnastamisel (381), seega ka Nikaia-Konstantinoopoli usutunnistuse loomisel, mis on tänaseni meie kirikus kasutusel. Ta suri 394. aastal, tema mälestuspäeva peetakse 10. jaanuaril.

¹ Kreeka k tähendab *chalinos* nii keelekida kui ka päitseid. Vrd eestikeelne väljend „kidakeelne“.

SUITSUTAMINE KUI HEALÕHNALINE OHVRIAND

Jumalateenistustel viiruki ehk suitsutusrohu suitsutamine oli levinud tava nii juutidel kui ka paganatel, tähistades Jumala üliluslikkuse tunnustamist ning olles ühtlasi kuuletumise ja pühendumise sümbol. Jumala käsul valmistas Mooses kogudusetelgi jaoks suitsutusaltari (2Mo 30:1-10). Teisest Moosese raamatust leiame ka kirjelduse, kuidas suitsutusrohtu valmistada: *Ja Issand ütles Moosesele: Võta enesele healõhnalisi aineid: lõhnavat vaiku, teokarpe ja galbanit – healõhnalisi aineid ja puhast viirukit võrdsetes osades – ja valmista neist rohusegajate viisil suitsutusrohi: soolane, puhas, püha! Osa sellest hõõru peeneks ja pane tunnistuslaeka ette kogudusetelgis, sinna, kus ma ennast sulle ilmutan; see olgu teile kõige püham!* (2Mo 30:34-36). Näeme, et kuigi suitsutusrohtu nimetatakse tihti ka viirukiks, on viiruk siiski vaid suitsutusrohu üks osa.

Kristuse eluajal koosnes juutide kasutatud suitsutusrohi kolmeteistkümnest aromaatselt komponendist. Vana Testamendi kogudusetelgis asus muu varustuse kõrval ka kuldne suitsutusaltar, milles hõõgavatele tulistele sütele asetati preester suitsutusrohtu, et seejärel põlvitada ja Jumala poole palvetada. Suitsutusrohu toomine altarile oli Jumala enda käsk ja seda pidi tehtama igal hommikul ja õhtul kogudusetelgis lampide süütamisel: *Ja Aaron põletagu selle peal healõhnalist suitsutusrohtu; ta põletagu seda igal hommikul, kui ta lampe korraldab! Ja kui Aaron õhtul lampe üles seab, siis ta põletagu nõndasamuti; see olgu teie tulevastele põlvedele alaline suitsutusohver Issanda palge ees* (2Mo 30:7-8).

Kuningas Saalomoni templis asus samuti suitsutusaltar, millel üks preestritest iga päev suitsutusrohtu põletas. Selle preestri kohta, kellele oli langenud liisk suitsutusrohtu põletada, arvati, et ta on saanud Jumalalt suure au osaliseks. Nii sündis ka Ristija Johannese isa Sakariasega, kes suitsutamise ajal sai inglilt teate, et tema kõrges eas naine kingib talle poja, Issanda Eelkäija.

Oma jumalaid teenides kasutasid suitsutusrohtu ka kreeklastest, egiptlastest, foiniiklastest, assüürlastest ja babülonlastest paganad. Ajaloos on teada

juhtumeid, mil kristlastest märtrid tapeti ainuüksi sellepärast, et nad ei olnud nõus ebajumalate ees suitsutusrohtu põletama. Suitsutati ka Rooma keisrit, keda teeniti kui Jumalat, sama toimetati teiste avalikult austatud isikute puhul.

Suitsutamise sümbolika

Kristlased võtsid viiruki suitsutamise kombe üle juutidelt ning kirikus kujunes välja selle kasutamise kindel kord. Siinkohal tasub veelkord meenutada viiruki suitsutamisele omistatud sümbolikat.

Esmalt tähistab viiruki suitsutamine meie palvet, mis tõuseb Jumala trooni ette: *Olgu mu palve kui viirukisuitsu Su palge ees...*¹ Nii palvetades palume Issandalt, et meie palve tõuseks üles Jumala aujärje juurde samal kombel, nagu tõuseb sinna healõhnaline viirukisuits. Sama tähendus kajastub koguõise teenistuse sissekäigul preestri salaja loetud palves: *Juhi meie palve viirukisuitsu lõhnana Enese ette...* Kirikuisa püha Johannes Kuldsuu kirjutab: *Viiruk on iseenesest healõhnaline, ent tema lõhn muutub tugevaks alles siis, kui seda tulega kõrvetada. Nii on ka palve iseenesest hea, kuid muutub veelgi paremaks ja lõhnavamaks, kui seda öeldakse palavast hingest. Siis muutub hing otsekui suitsutusriistaks, milles lõõmab palav tuli. Seetõttu sobib kirikurahval ka kodus palvetades viirukit suitsutada.*

Viiruki suitsutamine sümboliseerib veel nelipühäl apostlite peale laskunud Püha Vaimu, kelle Issand saatis oma õpilastele tulekeelte kujul: *Ja nad nägid otsekui hargnevaid tulekeeli, mis laskusid iga üksiku peale nende seas.* (Ap 2:3). Kui preester õnnistab viirukit, lausub ta järgmised palvesõnad: *Kristus, meie Jumal, meie toome Sulle viirukisuitsu magusaks vaimulikuks lõhnaks. Võta see oma ülitaevalisele altarile ja saada meile oma kõigepühama Vaimu armu.*² Teisisõnu

palutakse suitsutamise Jumalalt Püha Vaimu armu. Thessaloniki Simeon tõlgendab viiruki põletamise tähendust järgmiselt: *Taevast laskunud Jumala arm ilmutas end maailmale Jeesus Kristuse kaudu ja healõhnalise Püha Vaimu kaudu, ning see tõuseb Tema (Kristuse) kaudu taas taevasse.*

Suitsutist erituv viirukilõhn on ka Jumalale toodava healõhnalise ohvrianni sümbol. Liturgial loeb vaimulik pühade andide ettetoomisest järgmist palvet: *Palugem, et meie inimesearmastaja Issand võtaks nad vastu oma ülitaevasele ja vaimlisele altarile hea vaimlise lõhnana ning saadaks meile jumalikku armu ja Püha Vaimu annet.*

Muuhulgas sümboliseerib viiruki magus lõhn ka Jumala ülistamist. Meeldiv emotsioon, mille toob kaasa kogu kiriku täitnud viirukilõhn, tähistab meie südant täitvat püha meelega, mis on ühtlasi meie jumalaarmastuse viljaks. Sel kombel saab igast usklikust „healõhnaline Kristus“.

Suitsuti, mille põhja pannakse hõõguvad söed ja millele omakorda asetatakse viiruk, sümboliseerib Jumalaema ihu, kes võttis vastu lihakssaanud Jumala „hävitava tule“ (5Mo 9:3), kuid kes siiski ei muutunud ega hävinenud. Konstantinoopoli patriarh Germanose sõnul tähistab *suitsuti Kristuse inimlikku loomust, selles põlev elav tuli Kristuse jumalikku loomust ja healõhnaline viirukisuits kõike täitvat Püha Vaimu.* Seda sümbolikat tõlgendab lihtsamalt püha Kosmas Aitolós, kes märgib: *Suitsuti tähistab püha neitsit, Jumalaema. Nii nagu süsi asub suitsuti sees ega põleta seda, nii ka Jumalaema neitsi võttis vastu Kristuse ja ei põletanud ennast, vaid sai koguni valgustatud.*

Liturgiline kasutusviis

Kirik andis viiruki liturgilisele kasutamisele varakult uusi tähendusi. 3. apostliku kaanoni kohaselt võis ohvri lauale asetada vaid suitsutamise otstarbeks ettenähtud viirukit ja õlilampidesse mõeldud õli. Keiser Konstantinos Porfirogennitose sõnul põletasid Bütsantsi keisrid kirikus viirukit spetsiaalsetes suitsutites. Keiser Justinianus kinkis Hagia Sophia katedraalile 36 vääriskividega kaunistatud kullast suitsutit. Seega pidi suitsuti kui Jumala teenimisele pühendatud kiriklik ese olema puhas,

mitte suitsust määrdunud; valmistatud kvaliteetsest, mitte odavast metallist ning oma kujult vastama kiriku liturgilises traditsioonis kasutatavale. Levinuim suitsutitüüp on kettidel rippuv metallist suitsuti, mille neli ketti sümboliseerivad nelja evangelisti. Vahel on kettide külge kinnitatud kaksteist kuljust, mis tähistavad kahteteist apostlit, kes kuulutasid jumalasõna kogu maailmas. Käepidemega suitsuti *katzion* on kasutusel suure paastu ja suure nädala jumalateenistustel (valdavalt kreeka traditsiooniga maades – tõlkija märkus).

Jumalateenistustel ja talitustel on viiruki suitsutamisel eriline tähendus. Sel kombel kujuneb jumalateenistusel palvelik ja salapärane õhkkond, mis tähendab kirikulistele jumalikku armu ja õnnistust. Viirukit kasutatakse kõigil jumalateenistustel ja talitustel vastavalt liturgilisele korrale. Nii suitsutab vaimulik liturgia ajal liturgia alguses, enne evangeeliumi lugemist, keerubite laulu ajal, pärast andide pühitsemist, „On kohus...“ laulu ajal jne.

Suitsutatakse pühi ande, ikoone ja kirikulisi. Samal ajal kui vaimulik kirikulisi suitsutab, on kombeks tema poole kergelt kummardada, sest viirukisuitsu kaudu vahendub meile jumalik arm ja õnnistus. Kui vaimulik suitsutab pühi ikoone, palub ta pühakuid, et nad vahendaksid Issandale kirikuliste palved viimaste kasuks ja hüvanguks. Tihti võib aga näha, et paljud kirikulised lihtsalt seisavad, kui vaimulik nende suunas suitsutab – seda kindlasti oma teadmatusest! Väike kummardus näitab, et me võtame jumalateenistusest osa ja on ühtlasi austuse märgiks jumalateenistust läbiviiva vaimuliku suhtes, kes meie eest palvetab.

Kreeka Õigeusu Kiriku peapiiskop Hristódulose (1939–2008) artiklist „Prosforá Tu Thimiámatos“ ajakirjast *Efimerios* (märts 2007) lühendatult tõlkinud Edith-Helen Ulm.

^{1 2} Preestri palvest viiruki õnnistamisel õigeusu jumalateenistustel.

Речь на торжественном приеме 15 января 2009 года

Фото: Геннадий Баранов

Высокопреосвященный митрополит Деркийский Константин, представитель Вселенского Патриарха!

Уважаемый министр по делам регионов г-н Сийм-Вальмар Кийслер!

Высокопреосвященные митрополиты Иоанн и Игнатий!

Преосвященные епископы Григорий и Афинагор!

Уважаемый архиепископ Андрес Пыдер!

Ваша превосходительства! **У**важаемый президент Конференции европейских церквей Жан-Арнольд де Клермон!

Уважаемый президент Совета церквей Эстонии епископ Эйнар Сооне и представители других церквей!

Возлюбленные отцы, братья и сестры!

Мы собрались здесь сегодня на братский праздничный обед, чтобы вместе подвести итог особенной, я бы даже сказал, исторической недели для нашей Церкви.

На этой же неделе мы отмечаем девяностолетие со дня мученической кончины святителя Платона и пострадавших с ним за веру мучеников. Я думаю, что это не случайно, и я уверен, что священномученик епископ Пла-

тон всегда будет сопровождать наших новых епископов на их жизненном пути.

Воследний раз в исторических источниках нашей Церкви упоминалось о существовании святого синода в церковном календаре за 1944 год. Тогда синод составляли мой предшественник блаженный митрополит Александр, архиепископ Николай и епископ Петр. Некоторое время спустя для нашей Церкви началось суровое время молчания, которое продолжалось с 9 марта 1945 года, когда наша Церковь была насильственно распущена, до восстановления автономии Православной Церкви Эстонии в 1996 году. Мы вынуждены были ждать шестьдесят четыре года, чтобы восстановить последнее звено в цепи органов нашей возродившейся Церкви. Архиерейскими хиротониями двух наших новых епископов, совершившихся на этой неделе, эта цель достигнута: мы восстановили синод ПЦЭ, который отныне состоит из митрополита и епископов Или и Александра.

Это был серьезный вызов, во имя которого мы должны были преодолеть множество трудностей, как духовных, так и материальных. Прежде всего, конечно, духовных, ибо созидание церковной жизни требует от всех огромных усилий. Мы сейчас находимся еще, можно сказать, на стадии обучения. Мы имеем дело с начинанием, которое касается каждого члена Церкви, а не только руководящих органов. Проследив наше развитие по материалам церковных соборов, начиная с 1999 года, можно заключить, что прихожане все больше участвуют в жизни Церкви, берут на себя больше обязательств, и это добрый знак.

Но несомненно, с восстановлением синода возникнут и некоторые опасности. В том случае, если часть мирян, находящихся в Церкви, не понимает значения и миссии Святого Синода. Но кто вам сказал, что в духовной жизни не бывает опасностей?

Существуют и материальные трудности. Я вынужден был выслушивать повторяющиеся замечания о том, каким образом новые епархии собираются себя содержать, особенно в настоящее время, когда весь мир постиг финансовый кризис. Но я задам встречный вопрос: «Разве это может быть решающим критерием в церковных вопросах»? Мой ответ: «Нет, не может». Я не боюсь подобных трудностей, так как наша Церковь долгое время жила очень бедно. Мы к этому привыкли. Не бойтесь! Господь не оставит нас!

Более, чем когда-либо ранее душе моей близки слова одного моего друга, французского священника: «У христианства есть будущее только при соблюдении трех условий. Во-первых, все христиане должны чувствовать ответственность за свою Церковь. Во-вторых, органы церковного управления должны быть выше общественного давления. И в-третьих, время теплохладных должно пройти. Только тогда мир станет Царствием Небесным милостью воскресшего из мертвых Христа».

Ив заключение я хотел бы сказать еще вот о чем. Современная Европа на протяжении десятилетий не знала больших войн и живет в мире. Созидание Европы происходит все более во имя материального благополучия населения и его свобод. Постоян-

но говорится о человеке и необходимости уважения его прав.

К сожалению, должен заметить, что в такой Европе, где все церкви могут вкушать преимущества мира и свободы, с совершенным безразличием относятся к тому факту, что испытания нашей Церкви продолжают, и я считаю это несправедливым. И это тоже одна из стоящих перед нами трудностей. И вместе со своими братьями, епископами ПЦЭ, я буду заботиться о том, чтобы наши отношения с церквями и народами всегда были честными, открытыми, братскими и полными надежд.

У нас нет врагов. И даже если кто-либо хочет возбудить в нас враждебность, наш ответ один: прошедшие трудные времена научили нас и весь народ Эстонии, что, хотя нас мало и мы совсем не могущественны, единственное, чем мы можем убедить – это исповедание веры. Оно может быть бескровным и мученическим – самопожертвованием во славу Христа.

Возлюбленные сотрапезники! В своей речи я попытался сказать о самом главном в жизни нашей Церкви на благословенной эстонской земле. Благодарю вас за терпение, позволившее выслушать меня, и поднимаю бокал за здоровье всех здесь присутствующих, но особенно за здоровье наших новых епископов, епископа Тартуского Илию и епископа Пярнуского и Саареского Александра!

✠ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

Фото: Андрес Отс

Священник Захария Лепик

Слово в день памяти священномученика Платона

Все предано Мне Отцем Моим, и никто не знает Сына, кроме Отца; и Отца не знает никто, кроме Сына, и кому Сын хочет открыть.

И, обратившись к ученикам, сказал им особо: *блаженны очи, видящие то, что вы видите! ибо сказываю вам, что многие пророки и цари желали видеть, что вы видите, и не видели, и слышать, что вы слышите, и не слышали.*

Возлюбленные мои!

Сегодня нас переполняет невероятная радость. Внутренняя, совершенная радость трепещет в нас. Мы чувствуем, не до конца понимая, откуда это, как в наши души льется «радостный свет» – Христос, как мы всегда исповедуем Его на вечернем богослужении. Мы еще не догадываемся о далеко идущем действии этого радостного света. У нас мало опыта. Мы только пытаемся угадать. И когда нуждаемся в опытного руководства, всегда смотрим в сторону Города, откуда всег-

да доносятся до нас наставления об истинном почитании, смешанные с ароматом кипарисов. Мы сегодня собрались здесь и совместно признаем: мы рады, что очи наши увидели труд Христов. Благодаря этому знанию наша вера не поколеблется.

Мы знаем, что многие желали увидеть сегодняшний момент, но им не довелось. Они страдали. Страдали, медленно умирая в сибирских болотах или в тайге. Они мучались

под ежедневным игом изгнания. Они вынуждены были наблюдать за тем, как их родная страна в течение долгого времени мучительно пропадает или превращается в хранилище для гниющего картофеля. Их долей было носить одежды мучеников за веру. Но и в самые тяжелые минуты они не переставали молиться за нашу Церковь. За этих людей молимся теперь мы днем и ночью. И сегодня. Но есть и такие люди, которые никогда не хотели наступления сегодняшнего момента, в который совершилось восстановление канонической структуры автономной Православной Церкви Эстонии. Мы молимся и за этих людей, чтобы у них все было хорошо. Потому что нас переполняет радость, и никто не может ее отнять. Ни одна недоброжелательная мысль или шаг.

140 лет как один день, и 90 лет как один день. 140 лет назад родился наш молитвенник пред Богом епископ Платон. 90 лет назад он впервые молился за нашу Православную Церковь Эстонии как мученик. Сегодня, здесь, в Преображенской церкви, у мощей священномученика Платона автономная Православ-

ная Церковь Эстонии за первой синодальной литургией молилась: «Святы Боже, Святы Крепкий, Святы Бессмертный помилуй нас!». Так же, как сейчас молится за нас священномученик Платон, стоя у Престола Всевышнего. Мы произносим эти слова с благодарностью и теплотой, отбрасывая всевозможные повседневные беды и сосредотачиваясь лишь на глубокой благодарности.

Мы видим труды святых молитвенников земли Эстонской. Их участием сегодняшний день доказывает, что мы, дети маленькой Северной страны, нужны Господу. Большую часть года сумрачная и промозглая земля не может насладиться постоянным дневным теплом и ярким пламенным солнцем. Без наших святых и без тепла святой православной традиции мы бы устали, надломались и пали бы. Мы живем вовне, а изнутри полыхает в душах наших ближних огонь и нашей любви. Это согревает северян. Это придает силы маленькой Православной Церкви Эстонии. Этим мы избежали сетей, расставленных под нашими ногами. Знание, что нас никогда не оставляли в одино-

честве (а живое свидетельство тому – находящиеся ныне здесь у могилы священномученика Платона высокопреосвященные епископы из материнской и братских церквей), придавало нам сил осознанно и взвешенно делать наши шаги.

По молитвам святого Платона настало время, когда родились кандидаты в епископы Тартуской и Пярнуской и Саареской епархий. Да возьмет сам он епископов Илию и Александра под свою защиту, будет примером для них и укажет путь, когда это будет необходимо. Высоко держите факел священномученика Платона, собирайте вокруг себя людей, любящих Бога и Церковь. Ведите людей по пути обожения. Поддерживайте тот огонь любви, который не обжигает, этот огонь самоотверженной любви, призывающий заботиться о душе человеческой и продолжении природы. Вы – носители апостольского учения, живые творила божественной мудрости. Блаженны очи ваши, ибо вы видели то, что Христос выявил для людей. Вы знаете, что должно делать. Вам доверен самый драгоценный камень на планете Земля – человек с его

верой во встречу с Богом.

Сегодняшний день не для того, чтобы украшать заместников лаврами. Сейчас мы будем радоваться труду Христову и отдыхать, но проснемся для новой работы. История никогда не остается на одном месте неподвижной. Церковь ступает вперед и, несмотря на то, что часто задача Церкви на земле остается не понятой, православные продолжают свою борьбу с глупостью, ревностью, тщеславием и карьеризмом во имя осмысленности, понимания, любви к ближнему и сообразности с целью. Мы по-прежнему смотрим не только в сегодняшний и завтрашний день, но вглядываемся и в перспективу отдаленного будущего, ибо такое зрение дал нам Христос. Мы по-прежнему трудимся в нашей родной закоптелой кузнице, чтобы изготовить орудия труда для наших ближних. Орудия, которыми возделывают души, на которых волнуется золотое ароматное зерно любви к человеку. Хлеб, испеченный из этого зерна, это высшее выражение благодарности Вечному Господу Вседержителю. Аминь.

Фото: Маргус Киви

Высокопреосвященный
Митрополит Стефан!
Преосвященные архипас-
тыри православные!
Всечестные иереи, диаконы и
весь православный народ!
Уважаемые гости!

Те, кого когда-нибудь ставили епископом Церкви, всегда искали помощи в Св. Писании и непременно находили ее. И народу, ищущему

слово утешения (см.: Деян. 13:15), они часто повторяют слова капернаумского сотника: *Несмы достоин, да под кров мой внидеши*, – свидетельствуя тем свое недостойнство и показывая пример смирения.

Таким образом, ища помощи в Св. Писании, можно обрести поддержку в животворящих словах Господа: *Не вы Мене избрасте, но Аз избрах вас и положих вас* (Ин. 15, 16). Ибо Всемогуший, буди Имя Его благословенно во веки, Сам избирает и поставляет пастырей для Своей Церкви. Он спасает люди Своя, Он благословит достояние Свое и оградит Свою паству (Пс. 27/28, 9).

Господь Бог и Спаситель наш Иисус Христос, научивший молиться апостолов, вверил христианам бесценный дар: Евхаристию и все православное богослужение.

Необходимо разумное Уставное бо-

гослужение, следование Типикону: подражание Небесному прообразу в совершенной гармонии сладкогласного церковного пения и благоговейного чтения тайных молитв открывает врата Божественной Красоты и Любви всем ищущим того.

Итак, самым важным и ответственным заданием будет держать открытыми Врата Вечной Жизни для каждого, приходящего в Храм Господа Сил, с покаянием обращающегося к Творцу Своему, не важно, считает ли он себя праведным или грешным.

Отложим же всякое небрежение, неосторожность, вводящую во искушение торопливость и вычеркивание Псалмов Давидовых из наших всенощных бдений и Божественной Литургии.

Господь заповедал нам – замечать *алчущих и жаждающих, больных и сущих в темнице, меньших братьев*

Сына Человеческого, и служить им (см.: Мф. 25, 35-36). Я уверен, что это касается каждого клирика и мирянина (см.: Рим. 2, 9-10) – тех, кто уже научился видеть и любить красоту богослужебного Устава Церкви.

Облечемся же во всеоружие Божие, чтобы нам можно было стать против козней диавольских! (Еф. 6, 11). Отчаяние может коснуться каждого, могут быть жалобы, ссылки на разные, вроде бы веские причины – что прихожане не приходят на Божественную Трапезу (см.: Лк. 14, 18), и наконец, на то, что любовь покинула братию. *Что же сказать на эти жалобы? Если Бог за нас, кто против нас?* (Рим. 8, 31).

Молитвами святых отец наших, Господи Иисусе Христе, Сыне Божий, помилуй нас! Аминь

✠ **Илия,**
епископ Тартуский

Слово на день хиротонии

Чего мы пытаемся достичь при помощи поста

Основная цель поста – очищение души и тела постящегося. **Василий Великий** называет пост «врачевством, истребляющим грех». Во-первых, пост очищает телесные чувства и умерщвляет

ет сластолюбие. В то время, как кревоугодие и рабское отношение к своему желудку питают плотское мудрование и животные инстинкты, пост, напротив, подавляет плотские желания и

успокаивает телесные движения, как учит святой **Григорий Палама**. У многих святых отцов, а также в церковных песнопениях мы встречаем ряд характерных сравнений. Пост

уподобляют мечу или клинку, отсекающему плотские страсти, или узде, сдерживающей телесные порывы.

Но пост не только умирляет движения тела, в то же время он освобождает человека и от душевных страстей. Согласно святому **Иоанну Златоусту**, пьянство и обжорство порабощают нас страстям, в то время как пост избавляет нас от их оков, освобождает от мучительства и ведет к изначальной свободе. Святой отец сравнивает пост с лекарством: «Если же пост необходим в раю, то гораздо более вне рая; если лекарство полезно прежде раны, то гораздо более после раны». И еще: «Пост есть лекарство, но лекарство, хотя бы тысячу раз было полезно, часто бывает бесполезным для того, кто не знает, как им пользоваться. Нужно знать и то, в какое время должно принимать его, и количество самого лекарства».

Таким образом пост весьма справедливо именуется «страстоубийцей» и «лекарством, очищающим от страстей».

Так же, как и от страстей, пост избавляет нас и от нечистых помыслов. Как говорят богоносные отцы, одно из самых действенных орудий для борьбы со скверными помыслами – пост. Святой Иоанн Златоуст отмечает, что пост «многую в помыслах наших творит тишину...». Константинопольский патриарх **Фотий** любил говорить: «Постишься ли ты и отказываешься от определенной пищи? Откажись и от гордости, ибо она – мать погребели, которая растет вместе с глупостью. Воздерживайся также и от сплетен, пересудов и наговоров, ибо и они – исчадия погребели и братья смертоубийства».

Отгоняя страстные мысли, пост очищает человеческий ум и, как некая мысленная лестница, возводит его на небо. По словам святого **Иоанна Лествичника**, «ум постника молится трезвенно» и «ум воздержного – храм Святого Духа, а ум чревоугодника – жилище ворон».

Как мы уже упомянули, часто пост уподобляется оружию. Итак, христиане с этим оружием в руках сражаются с дьяволом и отражают атаки злых духов. Василий Великий учит, что «пост – оружие для ополчения против демонов». Без молитвы и поста невозможно противостоять различным искушениям. По словам Василия Великого, «пост отражает искушения».

С помощью поста мы не только победоносно сражаемся с дьяволом, в то же время он придает нам силы в нашем стремлении стяжать христианские добродетели. Пост – «благих ходатай», как говорят песнопения Постной Триоды, а по словам святого **Григория Нисского**, «пост – основание добродетели». Святой Иоанн Златоуст называет его «матерью здравомыслия», а святой **Исаак Сирий** – «защитником всякой добродетели». **Симеон Новый Богослов** замечает: «Без поста никто не может преуспеть ни в какой добродетели, ибо пост есть начало и основание всякого духовного делания. Какие добродетели ни назовешь ты на основании поста, все они будут непоколебимы и непоколебимы, как названные на твердом камне. А когда примешь это основание, то есть пост, и на место его положишь насыщение чрева и другие неуместные пожелания, тогда все добродетели будут потрясены и разнесены от худых помыслов и от потока страстей, как песок разносится ветром, – и все здание добродетели рушится. Итак, чтоб не случилось этого и с нами, будем с радостью стоять на твердом основании поста, добрые братья мои, будем стоять со всем нашим желанием». По словам святого **Феодора Студита**, «тот лишь пост истинный, когда мы избегаем всех пороков».

Как мы сказали, первое, чего добивается с помощью поста христианин – очищение своей души и тела. Однако верующий должен стремиться к более высокой цели – богообщению. Пост и духовная чистота, которую дает нам истинный пост – путь, возводящий человека к Богу. Без этих условий невозможно приблизиться к Богу, стяжать чистую молитву, приобщиться Божией благодати. В этом вопросе наши богоносные отцы единогласны. И все они в подтверждение своего учения ссылаются на образы двух великих пророков: Моисея и Илии.

Боговидец Моисей подготовился сорокадневным постом к восхождению на гору Синай, где он видел Бога, говорил с Ним и принял Его Закон, как об этом повествуется в Священном Писании: «И пробыл там у Господа сорок дней и сорок ночей, хлеба не ел и воды не пил; и написал на скрижалях слова завета, десятословие» (Исх. 34, 28). То же са-

мое можно сказать и о пророке Илии. Василий Великий пишет: «Пост сделал Илию зрителем великого видения; ибо очистив душу сорокадневным постом, удостоился он в Хоривской пещере видеть Господа, сколько можно видеть Его человеку».

Подводя итог всему вышесказанному, приведем слова Василия Великого о значении поста: «Поелику мы не постились, то изринуты из рая. Потому будем поститься, чтобы снова войти в рай».

Препятствия на пути поста

Пост – это духовная борьба, в которую вступает христианин, и эта борьба неизбежно связана с трудами и усилиями. И, конечно, не случайно церковные песнопения великой Четырдесятницы называют это постное время «великой пучиной», переплыть которую призваны верные, или «поприщем добродетелей», которое должны пройти «хотящий страдальчествовати», «препоясавшеся добрым поста подвигом».

Когда мы хотим взять на себя подвиг поста, то мы встречаем различные препятствия к нему. И самое большое из них – сам дьявол, разными своими ухищрениями старающийся сбить нас с Божьего пути. Этот богоборец и человеконенавистник – как называет его Василий Великий – то нагоняет на нас уныние и усталость, то пытается поймать нас на крючок сластолюбия. Когда мы собираемся поститься, он всеми способами побуждает нас передумать. Когда мы начинаем пост, он представляет нам массу затруднений, чтобы либо оторвать нас от нашего подвига, либо чтобы мы свели его к минимуму с помощью разных уловок. А если все эти его предприятия потерпят неудачу, он старается лишить нас плодов поста, побуждая нас к гордости или подстрекая нас поститься напоказ перед окружающими.

Второе великое препятствие – наша человеческая немощь. Воля падшего человека слабая и больная, ум, легко соглашающийся на грех, и сердце, так уязвимое для стрел сластолюбия, с трудом соглашаются на постный подвиг, как и на любой другой подвиг жизни во Христе. А если мы и берем на себя этот подвиг, то мы не всегда правиль-

но его проходим или не доводим до конца. Мы легко склоняемся на внушения сопротивных помыслов, попадаем в плен к сластолюбию и оставляем подвиг.

Поэтому нам необходимо постоянное бодрствование и самопринуждение, то есть терпение и настойчивость. В первую очередь мы должны прибегать к Господу с горячей молитвой, прося Его укрепить нашу волю, утишить наши помыслы, сохранить наше сердце от нашествия губительных страстей и пригвоздить его к Божией воле.

Еще одно препятствие, которое сегодня многим мешает поститься – дух нашего времени. Материалистический взгляд на жизнь и неумеренное сластолюбие, царствующие вокруг, воздействуют на нас и удаляют нас от нашего церковного предания и вдохновляемого им образа жизни.

Великий пост

Самый продолжительный пост церковного года – Великий пост – один из наиболее древних и строгих. На основании некоторых исторических источников можно сказать, что, наряду с постом по средам и пятницам, Великий пост известен с апостольских времен. Прямой предшественник Великого поста – пост перед Пасхой, имевший двойное значение. Это был подготовительный период к воспоминанию страстей Христовых и одновременно ко крещению оглашенных, которое происходило на праздник Пасхи.

«Учение двенадцати апостолов» (*Didache*) связывает предшествующий Пасхе пост со словами Христа: «Можете ли заставить сынов чертога брачного поститься, когда с ними жених? Но придут дни, когда отнимется у них жених, и тогда будут поститься в те дни» (Лк. 5, 35; См. также: Мк. 2, 19–20; Мф. 9, 15).

Изначально предшествующее празднику Пасхи время поста не было продолжительным и единым среди поместных Церквей, это говорит о том, что в раннехристианские времена господствовали свобода выбора и местные особенности. Можно заметить разнообразие и в различных постных традициях того времени. Трудно достоверно определить, когда именно ут-

вердился сорокадневный пост перед Пасхой. Первое указание на сорокадневный пост мы находим в пятом каноне Первого Вселенского собора (который состоялся в 325 году в Никее), из чего можно заключить, что к тому времени Великий пост утвердился во всей Церкви. О Великом посте говорит и известнейший церковный историк своего времени Евсевий Кесарийский, который связывает предшествующий Пасхе пост с сорокадневным постом Христа, Моисея и Илии.

Сорокадневному посту довольно рано присвоили наименова-

ние «Великий пост», чтобы отличать его от других длительных постов, но, главным образом, для того, чтобы подчеркнуть присущее Великому посту содержание: строгое воздержание и связанный с этим аскетизм, но и основную цель – духовную подготовку к Пасхе, «праздников празднику».

Великий пост, действительно, был прежде всего строгим постом. 69 Апостольское правило предписывает извергать из сана священников, не постившихся перед Пасхой, мирян же отлучать от причастия. Что же касается еды, от которой воздержи-

вались на время Великого поста, то прежде всего следовало отказаться от пищи, содержащей кровь – мяса и рыбы, а также от некоторой пищи животного происхождения – молочных продуктов, яиц, а также от вина. На протяжении всего Великого поста было принято поститься с утра до шестого часа, то есть до трех часов по полудни, на обед и ужин христиане могли вкушать все, за исключением вышеназванных продуктов.

Великий пост начинается с так называемого «Чистого понедельника». Ему предшествует трехнедельный подготовитель-

ный период, открывающийся неделей о Мытаре и фарисее, когда начинают использовать во время богослужения Постную триодь, богослужебную книгу, тексты которой охватывают десять недель перед Пасхой вплоть до Великой Субботы. Великий пост длится шесть недель, заканчиваясь Входом Господним в Иерусалим, следующую за ним Страстную или Великую Седмицу (Неделю) венчает праздник Воскресения Христова.

Сокращенный перевод с греческого книги архимандрита Симеона Кутсаса «Церковный пост» (1992) – Эдит-Хелен Ульм.

О посте и нищелюбии (Извлечения из «Слова о нищелюбии и благотворительности» свт. Григория Нисского)

Есть пост нетелесный, есть воздержание невещественное, относящееся к душе, — удержание себя от зла; его ради нам узаконено и то воздержание от яств.

Поститесь от злобы, воздерживайтесь от пожелания чужого, удерживайтесь от неправой корысти; умерщвляйте голодом сребролюбие мамоны; да не будет в доме дорогих украшений, от насилия и хищения. Ибо что пользы, если ты не подносишь к устам мяса, а угрызаешь брата злобою? Или какая выгода, если ты своего не ешь, а неправо взял принадлежащее бедному? Какое же это благочестие, если пия воду, уготовляешь коварство и жаждешь, по злобе, крови? Постился конечно вместе с одиннадцатю и Иуда, но, не укротив сребролюбивого нрава, не получил от воздержания никакой пользы во спасение. И диавол не ест, ибо он дух бестелесный; но по причине злобы он ниспал с высоты. Подобным образом и каждый из демонов ни кушанья не употребляет, ни в многопитии или пьянстве не может быть обвинен, ибо природа не дала им возможности принимать снеди. Однако ж, и ночью и днем блуждая по воздуху, они суть делатели и слуги злобы, и тщательно строят против нас козни. Они истаивают от зависти и ненависти, которых хорошо избегать, если мы, люди, хотим быть своими Богу, тогда как они испали из содружества с добром.

Итак, любомудрие да руководит образом жизни христиан, и душа да бежит пагубы зла. Ибо если, воздерживаясь от вина и мяса, мы виновны в грехах воли, то предсказываю, и наперед свидетельствую: не принесут нам никакой пользы вода, и овощи, и бескровный стол, если мы не имеем внутреннего расположения, подобного внешней видимости. Пост узаконен для чистоты души; если же он окверняется иного рода намерениями и действиями, то для чего напрасно тратим воду, которую пьем? Для чего возделывать эту несмываемую и чрезмерную грязь? Что пользы от телесного поста, если нечист ум? Ибо никакой нет пользы, если колесница прочна и упряжь в порядке, а возница не в своем уме. Что пользы в корабле, хорошо устроенном, если кормчий будет пьян?

Пост — основание добродетели. Но как основание дома и дно корабля, хотя бы были весьма твердо положены, бесполезны и не имеют никакой цены, если следующее за тем в них построено неискусно: так и от воздержания сего нет никакой пользы, если к нему не приложатся, и за ним не последуют и прочие правые дела.

Страх Божий да учит говорить что прилично, не говорить пустого, знать время и меру, и слово необходимое и ответ уместный: не говорить безмерно, не осыпать собеседников градом слов. Ибо потому нежнейшая из перепонки, прикрепляющая язык к нижней полости рта и называется уздой, чтобы не говорить беспорядочного и неблагопристойного: язык да бла-

гословляет, а не злословит, поет, а не поносит, хвалит, а не порицает. Опрометчивая рука да свяжется памятованием о Боге, как цепью.

Мы потому постимся, что поношениями и заушениями оскорбили нашего Агнца пред пригвозждением: итак мы ученики Христовы не поревнуем иудейскому обычаю.

Если мы так будем расположены, то Исаия скажет нам: «Вот, вы поститесь для ссор и распрей и для того, чтобы дерзкою рукою бить других» (Ис. 58, 4.). Научись от того же пророка действиям искреннего и чистого поста «разреш и оковы неправды, развяжи узы ярма, и угнетенных отпусти на свободу, и расторгни всякое ярмо; раздели с голодным хлеб твой, и скитающихся бедных введи в дом» (Ис. 58, 6–7).

Будь другом пророку посредством милостыни, предстань нуждающемуся скорым и нелестным кормильцем. Даяние не убыточно. Не бойся; плод милостыни произрастает обильно. Посевай раздавая, и исполнишь дом добрых приобретений.

Но скажешь: и я беден. Пусть так; давай. Давай что имеешь; ибо Бог не требует сверх сил. Ты дашь хлеб, другой — чашу вина, иной — одежду, и таким образом общим сбором уничтожается несчастье одного. И Моисей на издержки по скинии получил не от одного слуги Божия, но от всего народа. Один богач принес ему золото, другой — серебро; бедный — кожи, беднейший бедного — шерсть

(Исх. 25, 28–30). Видишь ли, как и кодрант вдовицы превзошел вклады богатых. Ибо она высыпала все, что имела, у тех же не многое выпало (Мк. 12, 43–44).

Неимушие — сокровищехранители ожидаемых благ, привратники царствия, отверзающие двери для добрых и заключающие для жестоких и человеконенавистников.

Один из трех великих «каппадокийцев», святитель Григорий Нисский, младший брат Василия Великого, родился в Кесарии Каппадокийской в 335 году. Происходя из византийской семьи интеллектуалов, он получил прекрасное образование, о чем свидетельствует высокий стиль его многочисленных трудов. Благодаря этому его иногда именовали первым христианским мистиком. В 371 году был рукоположен во епископа небольшого города Нисса, но вынужден был отказаться от архиерейской кафедры из-за гонений ариан. Однако вскоре, на Антиохийском соборе 379 года, его избрали митрополитом Севастийским. Вместе со свт. Григорием Богословом внес большой вклад в формулирование решений Второго Вселенского Собора (381), в том числе, в создание Никео-Константинопольского Символа веры, который используется в нашей Церкви до сих пор. Святитель Григорий Нисский почил о Боге в 394 году, его память празднуется 10 января.

Noorteleht

Metropoolia / Nr 45 / Veebruar 2009

Foto: Teele Altmäe

STJUARDINA SYNDESMOUEST

Gudrun Heamägi

Syndesmos, maailma noorte ortodokside ühendus, mis asutati 1953. aastal, on õigeusu noorte liikumiste ja teoloogia koolide rahvusvaheline föderatsioon, mis töötab kohalike kanooniliste kirikute õnnistusel, et teenida kirikut, tema ühtsust, tunnustusi ja uuendamist. Organisatsiooni eesmärk on arendada koostööd ja suhtlust õigeusu noorte liikumiste vahel.

Kutse võtta osa Syndesmosse XVIII Üldassambleest stjuardina, saime neli päeva enne sündmuse algust. Ettevõtmine toimus Kreekas Paianias (kümne minuti kaugusel Ateena lennujaamast) 27. jaanuarist 4. veebruarini. Sõitsime sinna Teele Altmäega, teades vaid, et aitame korraldada Syndesmosse üritust talvises Kreekas.

Lühikese autosõidu järel kottpimedal kõrvalteel üles märke jõudsimel 26. jaanuari öösel laagripaika. Hommikuvalguses avaldus kogu paiga ilu: meid ümbritsesid kõrged kaunid mäed, kevadtuul ja -päike ning valu: okastraadiga piiratud kõrged betoonist seinad. Tol päeval jõudsid kohale peaaegu kõik stjuardid. (Alguses tundus säärane nimekasutus arusaamatu, kui mitte

koomiline.) Stjuuardeid oli niisiis kuusteist: kolm vene, kolm albaania, kolm soome, kaks keenia, kaks eesti, prantsuse, tšehhi, ungari rahvusest inimest. Tol päeval oli meil ka esimene koosviibimine, kus räägiti stjuuardlusest ning toodi välja katkeid evangeeliumist. Stjuuardlus ehk siis aitamine, abistamine otsest kasu saamata, oligi meie ülesanne noil päevil.

Tegime lihtsaid, kuid vajalikke töid, alustades tekkide kandmisest delegaatide ruumidesse, koristamisest ja toolidel tassimisest külaliste vastuvõtmise ja majutamiseni. Loomulikult oli tore, kuid laagrikohas paigalolek tekitas mingisugust trotsi. Kõige raskem ehk oligi pidev uute inimestega suhtlemine, sest kõik need hinged olid nii toredad ja erinevad. Huvitav oli jälgida, kuidas meid kõiki ühendas üks jõud ja vaimus, mis väljendus vast kõige paremini hommiku- ja õhtupalvustel, kus kostis lühikesi erikeelseid fragmente ja viise. Mõnikord mängisime õhtuti mängu, muidu elasime tavapärasel Kreeka rütmis koos ühe kohaliku kutsika ja (vähe-malt) kolme kassiga.

Kolmel korral viidi meid ka Paianiasst välja: Käisime Ateenas õhtust linna kaemas, teine kord võtsime osa liturgiast Piraeusel ning eelviimasel päeval viidi meid Halkida linna, mis tukkus kerget talveund, ning Sagmata mungakloostrisse, kus olid Püha Luuka (Krimmi arhipiiskopi) säilmed. Noorena tahtis ta andeka joonistajana inimesi aidata ja sai kirurgiks ning viis sõja ajal vangilaagris olles läbi organisiirdamise, seepärast kutsutakse teda ka Püha Luukas Arstiks (Saint Lucas the Doctor, Archbishop of Krimeaia).

Kõige lähedasemaks saime albaanlastega, arvatavasti sellepärast, et nad olid ööpäevaringelt väsimatud ja rõõmsad. Jälgisime kogu üritust kõrvalt, samas elasime selle sees. Valiti uusi inimesi, arutati Syndesmosse elutähtsate asjade üle. Ilus oli kõrvalt vaadata kõiki neid eri rahvusi, kultuure, arusaamisi ja hoiust. Arvestades praegust poliitilist olukorda ma stjuardina erimeelsusi ei kogenud, saime kõik hästi läbi, sest Syndesmosel on ühendav jõud.

Esimesel päeval küsiti stjuardidelt, mida me ürituselt ootame. Väga paljudel olid kõrged lootused ja ootused. Meie oskime vaid vastata, et tulime abikäteks. Ja tõesti oli hea tunne olla stjuard, kes aitas ja ootas vaid (head) kõhutäit.

Delegaat Margus Kivi kokkuvõtet Syndesmosse XVIII Üldassambleest loe järgmisest Metropooliast.

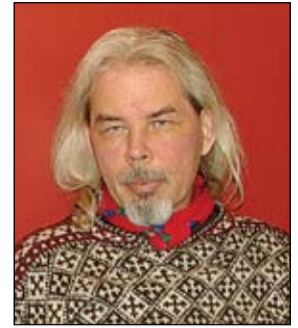

Foto: Kristi Pumbo

ÕIGEUSU PÜHAPÄEV

Arhidiakon Justinus

Õigeusu kiriku üks suur tähtpäev on õigeusu pühapäev, mis on saanud alguse 11. märtsil 843. aastal ning millega tähistati võitu ikonoklastide ehk ikoonipurustajate üle. Noorte Liit on sel puhul igal aastal küllastanud mõnd EAÕK kogudust. Tänavu peame õigeusu pühapäeva 1. märtsil, aga et seekord plaanime külla minna Obinitsa Issanda Muutmise kogudusele ja Setumaa kogudustes on kasutusel vana kalender, tähistame õigeusu pühapäeva hoopis 8. märtsil. Kohale sõidame juba 6. märtsi õhtuks, laupäeval tutvume sealse kultuuri ja rahvaga ning mõtestame ühiselt selle püha tähendust. Koosveedetud nädalavahetuse lõpetab pühapäevane liturgia, mille sees toimub kirikus ka ristikäik. Külalised majutatakse kohalikus muuseumis, kaasa võtta magamiskott ja madrats, korjame ka toiduraha. Lisainfo: justinus@eaok või 52 467 86.

Syndesmosse XVIII Üldassamblee.

Eesti Õigeusu Noorte Liidu kodulehekülj: www.eonl.ee/index.php

Metropoolia

Peatoimetaja: Madis Kolk (madis.kolk@eaok.ee); välisetoimetaja: preester Sakarias Leppik; kateheesiosa toimetaja: Edith-Helen Ulm; kujundaja: Inga Heamägi; tõlked vene keelde: preester Stefan Fraiman; tõlked prantsuse keelest: Tiina Niitvägi-Hellamaa; keeleteoimetaja: Epp Väli; EAÕK Kirjastus, Wismari 32, Tallinn 10136; interneti lehekülgi: www.orthodoxa.org (rahvusvaheline); www.eaok.ee (eesti)